

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra psychologie a patopsychologie

Diplomová práce

Bc. Eliška Graciasová

Analýza osobnosti IT pracovníků prizmatem projektivních metod

Vedoucí práce: Mgr. Lucie Křeménková Ph.D.

Olomouc 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V

dne

Podpis autorky

Poděkování

Chtěla bych poděkovat své vedoucí diplomové práce Mgr. Lucii Křeménkové Ph.D., dále kolegům v zaměstnání a lidem, kteří mě při tvorbě diplomové práce podporovali.

OBSAH

ÚVOD	5
I TEORETICKÁ ČÁST	6
1 OSOBNOST	7
1.1 Vymezení osobnosti	9
1.2 Související pojmy	11
1.2.1 Temperament	11
1.2.2 Charakter	15
1.3 Struktura osobnosti	16
1.3.1 Struktura osobnosti dle Freuda	17
1.3.2 Struktura osobnosti dle Junga	19
1.3.3 Struktura osobnosti dle Cattella	21
1.4 Dynamika osobnosti	22
1.4.1 Pud	23
2 PROJEKTIVNÍ METODY	25
2.1 Manipulační metody	26
2.1.1. Lüscherův barvový test	27
II PRAKTICKÁ ČÁST	31
3 VÝZKUMNÉ CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	33
3.1 Cíle výzkumu	33
3.2 Výzkumné otázky	34
4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	35
5 VÝZKUMNÉ METODY	36
6 PREZENTACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	37
6.1 Charakteristika jednotlivců	38
6.2 Charakteristika skupin	50
6.3 Přehledné shrnutí odpovědí na výzkumné otázky	51
7 DISKUSE	53
8 ZÁVĚR	58
9 SEZNAM LITERATURY	59
10 SEZNAM PŘÍLOH	64

ÚVOD

Motto: „Jediným skutečným bohatstvím člověka je jeho osobnost. Může mu být tím nejpodstatnějším zdrojem životního štěstí: je-li zdravá a harmonická, jsou-li její konflikty s okolním životem plodné, vede-li ho bezpečně k činu i v myšlení.“

Josef Čapek¹

Úvodem je třeba podotknout, že typologie osobnosti se stále více dostává do popředí zájmu společnosti, díky rostoucím nárokům na pracovníky a v návaznosti na sociální interakci. Téma Analýza osobnosti IT pracovníků prizmatem projektivních metod jsem si zvolila z důvodu, že se v okruhu IT pracovníků pohybují již čtvrtým rokem a to nejen na pozici pracovní, ale také soukromé. Zároveň jsem chtěla poukázat na fenomén zlých jazyků, že IT pracovníci jsou „tak nějak jiní“. Na jednu stranu je toto tvrzení z části pravdivé, ale nahlížíme-li na tyto osoby s nadhledem a pochopením, zjistíme, že se absolutně neliší od ostatních. Každý jedinec si s sebou nese jistou nálepkou, nevyjímaje např. pedagogů, lékařů či policistů.

Cílem mé diplomové práce je analyzovat osobnost IT pracovníků a následně ji srovnat s příslušníky jiných profesí. Obě skupiny (výzkumná a kontrolní) byly voleny tak, aby se od sebe co nejvíce lišili, proto byli kromě IT pracovníků zkoumání v rámci kontrolní skupiny také jedinci s humanitním zaměřením. Společnou charakteristika respondentů je právě vysokoškolské vzdělání. V užším zkoumání se respondenti lišili pohlavím, věkem, sociálním statutem a především povoláním, ve kterém tráví převážnou většinu dne a které je z velké části ovlivňuje.

V teoretické části diplomové práce jsem se zaměřila na charakteristiku osobnosti a dále na její dynamiku a strukturu. Neopomněla jsem také související pojmy, jako je soubor z velké části vrozených vlastností a to temperament, který úzce souvisí charakterem, jakožto souborem vlastností a povahových rysů člověka.

Pro praktickou část jsem si zvolila projektivní metodu a to Lüscherův barvový test, který odkryje charakteristiku jednotlivých respondentů. S respondenty jsem pracovala individuálně a všichni byli obeznámeni s důvodem, proč jsou právě oni zvoleni do metody výzkumného šetření mé diplomové práce. Přes mé počáteční obavy všichni spolupracovali a těšili se z výsledků.

¹Citáty slavných osobností [online]. [cit. 2015-06-23]. Dostupné na [www: http://citaty.net/autori/josef-capek/](http://citaty.net/autori/josef-capek/)

I TEORETICKÁ ČÁST

1 OSOBNOST

V první kapitole se zaměříme na význam pojmu osobnost a jeho pojetí v psychologii. Poukážeme na to, že neexistují dva naprosto stejní jedinci a že osobnost jedince se utváří po celý jeho život a je tvořena složitým souborem vlastností.

V běžné řeči je termín osobnost často užíván pro někoho významného, pro jedince, který vyniká v různých oblastech, většinou společenského či uměleckého života. Tehdy uvádíme o někom, že má skvělou osobnost, nebo že jeho chování je dynamičtější (Engler, 2008).

Také Mikšík (Mikšík, 2007) uvádí, že pojem osobnost, stejně jako ekvivalenty v jiných jazycích, je obecně užíván ke vztahu k člověku s různorodým přeneseným významem. V obecném podvědomí se pojem osobnosti mnohdy zužuje na označení té osoby, která má šarm, je populární a má významnou sociální pozici. Často je jeho užití omezováno na jedince s vynikajícími rysy či na vyjádření kvality charakteru. V psychologii je tento pojem sice rozmanitě koncipován a definován, obecně však vždy ve vztahu k jakémukoliv lidskému subjektu bez ohledu, na to, jak moc je výjimečný (Mikšík, 2007 ; Šimíčková – Čížková, 2008).

Každý jedinec je biologická a společenská bytost, která se na rozdíl od jiných živočichů vyznačuje vědomím. Nejsnáze při pozorování osobnosti můžeme identifikovat sociální a biologické znaky, tedy například pohlaví, barvu vlasů, vzrůst či z jakého sociálního prostředí daná osobnost pochází. Psychické znaky u jedince rozlišíme, až při bližším a dlouhodobějším poznávání. Jednotliví lidé se od sebe liší, tyto rozdíly nazýváme individuální rozdíly, kdežto rozdíly, kterými se odlišují celé skupiny, nazýváme typologické rozdíly (Kopecká, 2011 ; Šnýdrová, 2008).

Osobnost je tedy individuální jednota člověka, jedná se o jednotu jeho duševních vlastností a dějů, založená na jednotě těla a vyjadřující se v jeho společenských vztazích. Stručně řečeno osobnost z pohledu psychologie je psychický celek, na podkladě psychosomatického spojení s tělem. Každý jedinec je osobností a mezi lidmi nenalezneme ani dva, kteří by byli shodní. Každý z nás tvoří výjimečnou a neopakovatelnou jednotku, která se právě určitými rysy liší od ostatních lidí (Homola, 1970).

Na straně druhé, pokud bychom si přáli popsat jedince takového, jaký skutečně je, ve všem bohatství jeho bytí, ztratili bychom se v nevyčerpatelné mnohosti hledisek, které představuje, s jejich neustále se měnícími nuancemi. Krom toho by se rysy naší osobnosti začaly stírat (Tournier, 1998).

Také lidé, kteří se o psychologii nikdy nezajímali, si vytvářejí určitý názor na povahu člověka a mají ve svých myšlenkách obrazy lidí, s nimiž se stýkají. Na podkladu těchto často subjektivně zbarvených obrazů s lidmi komunikují. Máme-li v plánu se zabývat osobností druhých, co možná nejobektivněji, musíme se dobře orientovat ve své vlastní osobnosti, abychom tak mohli kontrolovat, či vyloučit deformující působení názorů na druhé. Zabývat se sebou samým je velice těžké, brání nám v tom strach, strach z objevení stínů a potřeba být ve svých vlastních očích co nejkrásnější (Smékal, 2004).

Hovoříme-li o osobnosti, máme na mysli nejen stránku duševní, ale také tělo člověka. Tělo a duše tak tvoří nedílnou jednotu, danou ihned od narození. O duši a těle se hovoří a zkoumá se z převážné většiny samostatně. To ale pouze z důvodu, že k tomu nabádá lidská tělesně-duševní složitost, kterou není jednoduché společně sledovat (Kratina, 1944).

Lidská osobnost je spletitým jevem, který si navzdory upřenému zkoumání uchovává prvky tajemna. Aby bylo možno lidskému chování porozumět, je třeba zprvu porozumět silám, které jej utvářejí. Mnoho takových sil se nachází v každém jedinci. Mluví se o vnitřním světě jedince, tedy o dynamice osobnosti. Svě vlastní osobnostní dynamice je člověk schopen rozumět jen z části. Jedním z důvodů je skutečnost, že ačkoliv vnímá svoji osobnost jako pevnou, je neustále v pohybu (Drapela, 1997).

Osobností se míní specifický a charakteristický způsob myšlení, jednání a cítění, jenž je pro každého jedinečný. V praxi to však není tak jednoduché a proto nikdy nelze s jistotou předvídat, jak se lidé v dané situaci zachovají. Ani samotný pojem osobnost se z mnoha důvodů nedá jednoduše definovat a z toho důvodu je tento pojem užíván velmi široce (Carter, Russell, 2002).

Člověk se stává osobností v momentě, kdy má svou tvář a je autorem svých činů, které nijak nekopíruje ani nenapodobuje. Osobnost je dána především tím, jak jedinec zvládá kontrolovat svou činnost vlastním svědomím (Říčan, 2010).

Osobností se stává každý od té doby, kdy jeho psychika začne vykazovat specificky lidskou formu fungování. K tomuto jevu dochází až určité etapě raného dětství (Drapela, 1997).

Všeobecně za to se má, že osobnost je v zásadě výsledkem interakce mezi vlivy prostředí a zděděnými vlastnostmi, přestože teoretikové kladli dlouho důraz střídavě na různé aspekty osobnosti a debatovali o různých otázkách jejího rozvoje a vlivu na chování jedince (Carter, Russell, 2002 ; Kukulka, 1999).

Nejpřirozenější cestou, jak se přiblížit k tomu, co daná věda zahrnuje, je seznámit se definicemi jejích základních pojmů. Nejdříve se zaměříme na etymologii termínu osobnost, poté se zaměříme na konkrétní přístupy.

1.1 Vymezení osobnosti

Český termín osobnost je odvozen ze slova osoba, který koresponduje s latinským termínem „persona“. Tento termín původně vyjadřoval masku, kterou si nasazovali divadelní herci v období antiky, po dobu hry. Termín „persona“ dlouhou dobu označoval společenské postavení člověka. Být osobností v tomto významu, znamenalo být někým více, než obyčejným člověkem. Tento význam je dodnes uchován ve filozofii dějin, která klade otázku na úlohu osobnosti v dějinách. Vypovídá o tom, že jedinec zaujímá k sobě vlastní a nesrovnatelný vztah. Uvědomuje si spojení vlastního psychického dění, individuální jednotu a totožnost v čase. Osobností je vždy konkrétní osoba, která ve své interakci s druhým člověkem vydělí své já z ne-já. Toto sebeuvědomění považuje psychologie za základní vlastnost osobnosti (Smékal, 2004 ; Šimíčková – Čížková, 2008).

Osobnost představuje individuální soubor tělesných a duševních vlastností jedince, které se utvářejí v průběhu vývoje a projevují se právě v sociálních vztazích. Strukturu tvoří vrozené a získané vlastnosti. Ta je pro každého jedince charakteristická (Praško *akol.*, 2003).

Lidská psychika se může vyvíjet pouze v lidské společnosti a je výrazně zaměřena na sociální chování a vztahy. Zpravidla většina definic osobnosti v psychologii a) podtrhuje význam individuality, b) zobrazuje osobnost jako abstrakci, založenou na závěrech odvozených z jejích vyjádření, c) soustřeďuje zájem na osobnost z hlediska její životní historie, d) vnímá osobnost jako reprezentaci těch rysů člověka, jež odpovídají konsistentním vzorcům jeho chování (Mikšík, 2007 ; Vašina 2002).

Pojem osobnost v sobě zahrnuje právě celost, tedy všechny její charakteristiky, funkce, vlastnosti a schopnosti. Allport v roce 1937 analyzoval přes 50 definic osobnosti, přičemž je rozdělil do pěti skupin. Společným jmenovatelem všech definic osobnosti je akcentace vnitřní jednoty a strukturovanosti obsahu duševního života každého člověka v průběhu času i daném okamžiku. Dalším společným znakem osobnosti je její individuální svéráz, tedy jev, kterým se člověk odlišuje od ostatních (Svoboda, 1999).

Zpravidla každá teorie osobnosti se snaží vymezit základní podstatu a charakteristiku osobnosti. Řada definic vyzdvihuje, že osobnost představuje souvislost, souhrn, či propojení charakteru, temperamentu, konstitučních vlastností a také schopností jedince. Fenomémem

osobnosti se nezabývají pouze psychologové, ale také sociologové, právníci, teologové, filozofové a další odborníci (Cakirpaloglu, 2012).

Mnozí psychologové jsou přesvědčeni, že osobnost ve svém vývoji prochází určitými rozhodnými obdobími, jako je období rozvoje porozumění mateřskému jazyku, kdy je mimořádně citlivá na určité vnější podněty. Osobnost může být trvale poznamenána tím, do jakého rozsahu byly v dětství naplňovány potřeby jedince (Carter, Russel, 2002).

Podle Junga osobnost zahrnuje celou mysl, chování, vědomí i nevědomí. Provází nás při přizpůsobování se našemu okolnímu prostředí. Nejvyšším životním cílem je tedy optimální vývoj k celistvosti osobnosti. Jedná se o akt nejvyšší odvahy, postavit se životu a přijmout vše, co nám nabízí (Calvin, Lindzey, 2002).

Naopak podle Eysencka osobnost představuje skupinu potenciálních vzorů chování organismu, které determinují prostředí a dědičnost.

Osobnost se vyvíjí skrze součinnost čtyř hlavních odvětví:

- kognitivní – inteligence,
- tělesná – konstituce,
- afektivní – temperament,
- konativní – charakter (Cakirpaloglu, 2012).

Existují tři způsoby pojetí osobnosti:

- osobnost je jedinec, který je rozlišitelný v termínech kvalitativních a kvantitativních odlišností,
- osobnost je strukturovaným celkem, definovaný v jeho vlastních termínech,
- osobnost je strukturovaná oblast organismus – prostředí, jehož každé hledisko je v dynamické relaci a s každým dalším hlediskem (Svoboda, 1999).

V psychologickém užívání pojmu osobnost je značná shoda, nikoli však v jeho formálním vymezení. Tak obsáhlý pojem není jednoduché plně definovat stručným výrokem. Z toho důvodu usiluje každá definice o výčet pouze nejpodstatnějších znaků. Tím vyjadřuje již určitou teorii a určitý program zkoumání. V tom nalezneme mezi jednotlivými badateli větší či menší rozdíly (Balcar, 1983).

K rozdílnosti pojetí osobnosti vedla především různá pojetí předmětu psychologie osobnosti. Osobnost je individuum chápáno jako integrace k seberealizaci v interakci se svým

prostředím. Ostatní psychologové se v dnešní době přiklánějí spíše k regulativnímu pojetí, tedy, že osobnost je fenomén, který v člověku podmiňuje vlastní chování. Při popisu osobnosti vycházíme z jejich vlastností neboli charakteristik (Svoboda, 1999).

I když akceptujeme fakt, že existují základní osobnostní rysy, otázkou je, zda jsou natolik obecné, aby existovaly u jedinců pocházejících z různých kultur. Budeme-li předpokládat, že osobní dispozice jsou biologicky podmíněny, potom by měly být stejné bez ohledu na kulturní kontext. Do určité míry tomu tak je, příslušné osobnostní vlastnosti mají i jedinci s různou kulturní zkušeností, pouze je nemusí mít vždy stejně rozvinuty (Vágnerová, 2010).

1.2 Související pojmy

Mezi související pojmy osobnosti řadíme temperament a charakter. Tyto pojmy osobnost ovlivňují a ze značné části především také tvoří.

1.2.1 Temperament

Temperament je součástí osobnosti, která se považuje za most mezi osobností a tělem a řadí se mezi nejprozkoumanější složky osobnosti. V této části se zaměříme na teorii a typologii temperamentu.

Pojem temperament pochází z latinského slova „temperamentum“ a souběžně významově navazuje na řecký pojem „krisis“, neboli správný poměr. V současné psychologii neexistuje jednotné pojetí temperamentu. Někteří psychologové stanovují temperament dle jeho zjevných vlastností. Temperament je chápán jako specifický vzor, styl projevu nebo vnější výraz jedince. Jedná se o vrozenou dispozici jedince, projevující se specifickým typem emočního prožívání a reaktivity vůči daným situacím a podnětům. Zpravidla působí mimo volní kontrolu a vědomí (Çakırpaloğlu, 2012).

Temperament se odvíjí z biologických dispozic a je to právě společnost, kdo určuje aktuální náladu osob, která je právě temperamentem ovlivněna. Již staří Řekové se pokoušeli kategorizovat jedince do skupin podle jejich chování, založeném na konkrétní náladě či temperamentu (Forgus, Shulman 1979).

Temperamentem označujeme v současné psychologii ty psychologické charakteristiky jedince, jež jsou vrozené. Máme možnost u nich identifikovat biologický základ a týkají se formální, nikoli obsahové stránky chování a prožívání (Blatný, Plhánková 2003).

Základ vlastností temperamentu je dán charakterem nervové vzrušivosti. Subjektivně se projevuje jako způsob, kterým se jedinec vyrovnává se změnami vnějšího a vnitřního prostředí. Temperament určuje povahu člověka co do typických zvláštností dynamiky, struktury, formy a intenzity prožívání a dává jednajícimu jedinci specifické zabarvení (Šimíčková – Čížková, 2008).

Vlastnosti temperamentu je možno hodnotit z různých hledisek. Z pohledu psychologie osobnosti nejsou tak zajímavé neurofyziologické reakce, ale spíše jejich behaviorální a psychický projev. Přesto může znalost biologického základu temperamentu přispět k porozumění způsobu jeho fungování a jeho závislosti na koordinované činnosti různých systémů CNS. I když temperament představuje jen jednu z mnoha částí osobnosti, porozumění jeho podstatě je podstatným předpokladem pro její pochopení (Vágnerová, 2010). Mezi základní vlastnosti temperamentu řadíme: citlivost, emoční senzitivitu, emoční modalitu, emoční dynamiku a tempo (Šimíčková – Čížková, 2008).

V české a slovenské psychologii představuje temperament tradiční téma, kterému byla vždy věnována odpovídající pozornost. Tuto skutečnost mimo jiné dokládá podrobné a na svou dobu vždy aktuální zpracování tématu v reprezentativních vysokoškolských textech (Blatný, 2003).

Uvede-li někdo v běžné konverzaci o někom, že je temperamentní, jedná se o redukci komplexu vlastností na jedinou, která vyjadřuje velkou dávku vitality a živosti. Psycholog by měl vždy přesně definovat, jaké charakteristiky temperamentu má na mysli. Velká část odborných textů o temperamentu jasně nerozlišuje, zda je temperament zdrojem určitých odlišností chování a prožívání, nebo zda se jedná spíše o souhrn projevů (Smékal, 2004 ; Smékal, 2009).

Různé teorie temperamentu se liší z hlediska vymezení základních předpokladů, tj. podle toho, co je považováno za bazální rozlišovací kritérium, zda se bude jednat o formální charakteristiky chování nebo i o jeho emoční aspekt (Vágnerová, 2010).

Na závěr je třeba zdůraznit jeden ze znaků temperamentu, který považujeme pro jeho definování za významný. Ačkoliv jej žádný z autorů výslovně neuvádí, je zahrnut ve faktoru biologické determinovanosti temperamentových vlastností (Blatný, 2003).

Humorální teorie Hippokrata

První klasifikaci osobnosti temperamentu vytvořil řecký filosof a lékař Hippokrates. Ten tvrdil, že v těle vždy dominuje jedna ze základních tělesných tekutin. Dominující šťáva určuje tělesnou a duševní kondici jedince, jeho emoční procesy, zdraví a základní duševní náladu. Vycházel ze čtyř základních prvků přírody a zakomponoval ji společně s tělesnými tekutinami:

- **žluč – oheň,**
- **krev – vzduch,**
- **voda – hlen,**
- **černá žluč – zem** (Cakirpaloglu, Lemrová 2010).

Eysenckův temperamentový model osobnosti

Tato teorie je u nás dostatečně známá a pojem temperament je chápán jako osobnost v užším smyslu, tedy osobnost bez inteligence a mentálních schopností (Blatný, Plháková 2003).

Mezi primární činitele osobnosti patří geneticky určené dimenze extraverte – introverte, emoční stabilita- labilita a psychoticismus. Pozoruhodným zjištěním je, že čtyři kombinace, které poskytují obě osobnostní faktory či dimenze, v jistém smyslu napodobují Hippokratovy typy temperamentů (Blatný, Plháková 2003).

Eysenckovo psychometrické pojetí temperamentu je přijímáno s nejmenší mírou pnutí. Především proto, že jeho pojetí je faktorové, kdy se domnívá, že projevy temperamentu je možné vyložit prostřednictvím dvou základních faktorů. První dimenze je stanovena póly extraverte – introverte, druhá škála je vymezena body emoční stabilita – emoční labilita (Kliment, 2013).

Dělení:

- **sangvinik** – stabilní extravert, je společenský, hovorný, družný, citlivý, živý, vůdčí, spokojený, sangvinik je činorodý a v neustálé pohotovosti nadchnout se pro něco,
- **melancholik** – nestabilní introvert, je náladový, rigidní, úzkostný, nespolečenský, tichý, působí dojmem bezradnosti, okolí jej často podceňuje,

- **flegmatik** – stabilní introvert, je opatrný, pasivní, pokojný, přemýšlivý, spolehlivý, vyrovnaný, odpovídá běžné představě klidného člověka, kterého málo co vyvede z míry. Působí dojmem pomalého, vytrvalého a rozvážného člověka, který se do ničeho nehrne, ale je vyrovnaný a spolehlivý,

- **cholerik** – nestabilní extravert, je neklidný, urážlivý, vzrušivý, agresivní, impulsivní, aktivní, charakteristická je právě výbušnost, kdy jedinec snadno vzplane a přestává se ovládat. Takový výbuch zpravidla netrvá dlouho a nezanechává v cholerikovi stopy (Cakirpaloglu, Lemrová 2010 ; Kučera, 2014).

Kretschmerova teorie temperamentu

Kretschmer vlastní pojetí o temperamentu vybuodoval na bázi klinického pozorování a zkušenosti s psychiatrickou fenomenologií. Vše naznačovalo, že mezi psychiatrickou diagnózou a mezi určitými tělesnými vlastnostmi pacientů existuje zřejmá souvislost. Rovněž tvrdil, že uvedený princip o vztahu mezi psychikou a tělem má obecnější platnost a vztahuje se také na duševně zdravého člověka. Vymezil jednotlivé typy tělesné stavby (Kučera, 2013).

Typy těla:

- **astenik** – člověk štíhlý, protáhlé postavy, s nízkou tělesnou váhou vzhledem k celkové velikosti, s delšími končetinami,

- **atleta** – člověk robustný, svalnatý, se silnou kostrou, pohyblivý, s výraznými sekundárními vlastnostmi,

- **pyknik** – člověk zaoblený, podsaditý, střední výšky, dominuje trávicí ústrojí, kratší končetiny, často plešatý,

- **displastický** – typ, který byl přiřazen později a zahrnuje různé nepravidelné konstituční případy (Strelau, 2002).

Typy temperamentu:

- **schizothymní** – charakteristický pro estetickou postavu. Jedná se o nestálou, senzitivní, uzavřenou osobnost, neschopnou pro hlubší vztahy s ostatními jedinci,

- **viskózní** – typický u jedinců s atletickou postavou. Charakteristickým projevem tohoto temperamentu je rozvážnost, klid,

- **cyklothymní** – temperament častý u pyknických konstrukcí. Projevuje se otevřeností a vřelými emocemi, spontaneitou, pohodlností, aktivitou, praktickou inteligencí (Cakirpaloglu, Lemrová 2010).

Temperament a jeho projevy se v průběhu života příliš nemění. Na finální podobě temperamentu se zřejmě podílí i naše raná zkušenost. K výraznějším proměnám dochází v období puberty a pozdního stáří. V pubertě dochází příčinou hormonálních změn k jisté unifikaci temperamentových projevů. Znamená to, že dospívající navenek manifestuje extravertovanost, vnitřně je však nejistý a o své identitě neustále pochybuje (Kliment, 2013 ; Helus, 2009).

1.2.2 Charakter osobnosti

V následující kapitole bude podrobněji objasněno typologické rozlišení osob podle převahy jejich náklonnosti k lidem, věcem a idejím v kombinaci s úrovní zralosti osobnosti.

Pojem charakter pochází z řeckého slova „charaktíras“, čili vryp. V psychologii se jím označuje soubor získaných vlastností určující psychosociální bytí každého jedince. Charakter řídí vztah jedince vůči své osobě, společenským skupinám, ostatním lidem, přírodě, atd. Jeho komplexní jádro se skládá z různých druhů hodnot, především morálních, etických a estetických (Cakirpaloglu, 2012).

Termínem charakter označujeme takové vlastnosti, které souvisí s morálkou člověka, s principy a zásadami, kterými se řídí a hodnotami o které usiluje a na kterých mu záleží. Charakter jako takový není vrozen, ale je osvojen zvnitřňováním požadavků svého okolí, které jedinec přijal za své a se kterými se ztotožnil (Helus, 2009).

Nanejvýš se užívá, že charakter je osobnost z pohledu jistých morálních kritérií. Řekneme-li o někom, že je dobrý charakter, uvádíme jeho osobnost k morální dokonalosti, ale uvedeme-li, že má dobrou osobnost, máme tím na mysli, že je sociálně efektivní. Přesto však máme možnost s pojmem charakteru smysluplně pracovat také v naší praxi poznávání druhých i sebe (Smékal, 2004).

Být charakterem nebo mít charakter tedy z hlediska psychologického znamená řídit se ve svém životě určitými morálními zásadami, anebo regulovat vlastní prožívání a chování v souladu s určitým mravním principem. Stupeň charakteru pak závisí na tom, na jakých

normách je regulativní princip postaven a o jaké hodnoty se opírá. Charakter je tedy projevem vztahu k hodnotám, vůli, postojům a volnému jednání (Valečková, 2011).

O charakteru člověka rozhodují takové obsahové charakteristiky, jako je úcta a láska k druhému člověku, respektování zájmů druhých, šetrný vztah k duchovním i materiálním hodnotám, k přírodě, práci atd. Jedinec, u kterého je narušena vyrovnanost vztahů ke zmíněným oblastem či aspektům skutečnosti, se může dostat do těžkostí, když se její činnost odehrává převážně ve sféře, na niž je méně citlivá. Příkladem může být pracovník s lidmi, který je zaměřen dominantně na věci, druhé jedince vidí jako mechanismus, s nímž lze manipulovat jako se strojem, a oceňuje jeho správnou funkčnost. Je-li zaměřen na ideje, má tendenci přeceňovat abstraktní informace o lidech. Jedince pak posuzuje podle toho, co zná a nezná, a ne podle toho, jaký je (Smékal, 2004).

Za jádro charakteru je považováno svědomí. Senzitivnost svědomí rozhoduje o tom, zda-li jsme schopni vyhnout se morálně nepřijatelnému smýšlení a jednání nebo zda po takovém nemorálním činu pocítujeme výčitky svědomí. Pro většinu jedinců má tedy svědomí funkci spíše informační než preventivní. Časté je, že lidé, jejichž smýšlení nebo jednání je v rozporu s jejich mravními pravidly, snižují citlivost svědomí a to otupuje (Blatný, Plháková 2003).

V praxi usuzujeme na charakter jedince podle toho, co činí, nikoli podle toho, co říká, i když je to mnohdy zaměňováno. Nejedná-li jedinec tak jak smýšlí, je to již projevem jistých rysů jeho charakteru, pokrytectví, zbabělosti atd. (Valečková, 2011).

1.3 Struktura osobnosti

Termín struktura osobnosti je užíván k označení souboru základních osobnostních vlastností a jejich uspořádání, jejich vzájemných souvislostí a vztahů. Osobnostní stránka tvoří hierarchickou strukturu, jejíž uspořádání je založeno na rozličné míře obecnosti jednotlivých dimenzí. Na nejvyšší příčce jsou obecnější a široce pojaté rysy, jako je například extraverte, které zahrnují různé dílčí vlastnosti, například sociabilitu. Jednotlivé rysy osobnosti jsou mnohdy určitým způsobem zkombinovány, ale nejedná se o pravidlo. Variabilita jejich kombinací může být relativně vysoká (Vágnerová, 2010).

Pojmenování skladba nebo struktura osobnosti indikuje, že osobnost představuje spletitý psychický fenomén, v němž lze rozlišovat systém funkčně propojených morfologických složek (Cakirpaloglu, 2012).

Na straně druhé, použití termínu struktura osobnosti nezaručuje, že se vždy musí jednat o význam vnitřní stavby, vnitřního uspořádání jedince. S termínem struktura osobnosti se

nejčastěji setkáváme v rámci takového pojetí, které nespatřuje v osobnosti hmotu, ale které k ní naopak nahlíží jako na shrnutí psychologické charakteristiky člověka (Kolaříková, 1981).

Je obecně známo, že když lidé o někom hovoří, užívají k charakteristice daného člověka různá adjektiva. Jsou si vědomi, že takové sdělení představuje určité zobecnění vycházející ze zkušeností s daným člověkem. Z jejich pohledu je pan X příjemný a společenský, ale nepřiliš spolehlivý, protože nedodržel, co jim slíbil. Paní Y je naopak nejistá a neprůbojná kolegyně, která sice spolehlivá je, ale mnohdy se nedokáže rozhodnout. Generalizace osobnostních charakteristik zpravidla odpovídá skutečnosti, a proto může být užitečná, i když se chování daného člověka v konkrétních životních situacích může měnit. Žádný jedinec se neprojevuje pořád stejně, ani v momentě, kdyby jeho osobnostní vlastnosti byly dosti vyhraněné (Vágnerová, 2010 ; Kolaříková, 1981).

V šedesátých letech dvacátého století se začíná v psychologii osobnosti prosazovat strukturální přístup, který zdolává pouhou inventarizaci vlastností osobnosti a snaží se vysvětlit seřazení složek osobnosti v jejich interakcích (Šimíčková – Čížková, 2008).

Cattelova teorie osobnosti patří mezi komplexní psychologické koncepce, kdy jej disponují různými osobnostními vlastnosti, které utvářejí jistý druh prostoru. V tomto prostoru se každý jedinec nachází vůči jiným osobnostem v určitém poměru. Tyto osobnostní vlastnosti a také poměry lze objektivně měřit. Vědecký výklad osobnosti má tedy artikulovat komplexní psychickou povahu konkrétního jedince ve vztahu k jiným lidem v totožném psychologickém hyperprostoru (Cakirpaloglu, 2012).

1.3.1 Struktura osobnosti dle Freuda

Také Freud se zabýval strukturou osobnosti a svou psychoanalýzou, používanou v psychiatrické praxi vnesl nepřímo do psychologie otázku: co je podstatou psychické struktury konkrétního jedince, zapojené do jeho chování (Havlíková-Horváthová, 1969).

Byl to také právě Freud, který nás naučil nedůvěřovat naukám a zkoumat je jako výsledek činnosti osobnosti. Od něj lze čerpat odvahu pátrat po osobních tendencích, které vyzařují nevyřešená napětí a komplexy (Široký, 2001).

Dle Freuda se lidská osobnost skládá ze tří hlavních částí. Každá složka zastává svoji vlastní funkci a přitom je ve vzájemné souhře s ostatními (Praško, 2003).

Jedním z důvodů vytvoření strukturálního modelu lidské psychiky byla především existence nevědomého pocitu viny, se kterým se Freud u svých pacientů často setkával. Struktura osobnosti byla vyložena v pojmech tří instalací osobnosti a tří forem jejího vědomí (Plháková, 2003 ; Mikšík, 2007).

Osobnost je uzavřený systém a právě libido se musí uplatňovat v rámci mezí tohoto systému. V níže uvedeném modelu se duševní aparát jedince dělí do tří hlavních částí:

Id (to, ono)

Jedná se o nejprimitivnější část osobnosti, ze které se vyvíjí ego a superego. Nachází se již u novorozence a je složeno ze základních biologických pudů. Jedná se o potřeby jíst, pít, vyučovat odpadní látky, uspokojování slasti a libida, čili provádět vše, po čem aktuálně jedinec touží. Podle Freudových poznatků byla základním biologickým pudem také agrese, kdy právě sexuální a agresivní pud jsou nejdůležitější pudové determinanty osobnosti v průběhu lidského života. Id je tedy složka osobnosti, která se řídí principem slasti a vyhýbá se bolesti a to bez ohledu na vnější okolnosti (Praško, 2003).

Jedná se o oblast, která obsahuje primitivní pudy aspirující o své vybití. Freud v této fázi přisuzuje přibližně stejný význam agresivním i sexuálním popudům, ale jeden vždy převládá. V literatuře je možné se setkat i s alternativními názvy sexuálního a agresivního pudu, kdy sexuální pud bývá označován jako „Eros“, nebo také „pud života“, zatímco pud agresivní jako „Thanatos“, případně „pud smrti“.

Na bázi interakcí dítěte s vnějším světem se část Id postupně modifikuje v Ego (Cakirpaloglu, 2012).

K dosažení vlastního cíle disponuje Id dvěma procesy:

- **Reflexní činnosti** – jedná se o vrozené automatické reakce, které fungují bezprostředně. Zařadit sem můžeme například mrkání.

- **Primární procesy** - složitější psychologická procedura, ve které Id vytváří představu něčeho, co může redukovat. Příkladem je hladové dítě, které si představí potravu. Tento proces utváření si obrazu redukujícího napětí nazýváme splněným přáním. Za účelem dosažení tohoto cíle se začíná objevovat Ego (Hall a kol., 2002).

Ego (já)

Má sebezáchovnou funkci. Pokouší se vypořádat s napětím z Id i s požadavky vnějšího světa. Dalším úkolem ega je odkládání pudového uspokojení a vedení přání s pomocí obranných mechanismů (Plháková, 2003).

Již v raném dětství se jedinec naučí, že jeho impulzy nemohou být uspokojeny bezprostředně. I hladové dítě musí počkat, než mu bude obstarána potrava. Ego se řídí principem reality, kdy uspokojení potřeb musí být oddáleno do doby, než jsou pro něj nalezeny vhodné podmínky. Ego je tedy ta část osobnosti, která bere v úvahu reálný svět a oddálí uspokojení pudů na přijatelnou dobu. Je také prostředníkem mezi požadavky Id a Superega (Praško, 2003).

Superego (nadjá)

Třetí složka osobnosti Superego posuzuje, zda jsou naše činy dobré nebo špatné. Můžeme říct, že Superego je zvnitřněná reprezentace morálky a hodnot společnosti. Vzniká tresty a odměnami rodičů. Nejdříve je dítě rodiči kontrolováno, později dostává chování pod svoji vlastní kontrolu. Jedinec nadále nepotřebuje zpětnou vazbu, že lhát je špatné. Tuto informaci mu řekne jeho Superego (Praško, 2003).

Superego se vyvíjí jako skryté reziduum raných dětských konfliktů, především ke vztahu k rodičům a jiným autoritám. Vzniká na bázi postupného zvnitřňování těchto autorit a to především jejich příkazů a zákazů. Superego tedy obsahuje dětské ideály a svědomí (Plháková, 2003).

Vyvíjí se tedy z Ega a reprezentuje rodičovské hodnoty a společenské normy, které rodiče interpretovali. Rodičovskou kontrolu nahrazuje sebekontrola. V mnohém se podobá Egu a to především kontrolou impulzů Id (Hall a kol., 2002).

Porušení jakéhokoliv požadavku Superega v člověku vyvolá úzkost a strach, tento pocit je nevědomý, ale člověk jej vnímá jako určitou vinu. Proto jedinec, který se dopouští trestných činů bývá označován jako osobnost se slabým Superegem (Praško, 2003).

Tyto tři složky osobnosti bývají často v opozici, kdy Ego tlumí uspokojení, které chce Id ihned, a Superego bojuje s oběma složkami z důvodu, že chování člověka často nesplňuje morální normy (Praško, 2003).

Vzpomínky na dětství a s nimi spojené duševní obsahy nejsou vždy jednoznačné. Mnohdy se jedná o fantazie spojené s nevědomými přáními. Tato vytěsněná přání mohou najít vyjádření prostřednictvím snů, ač v nepřímé formě. Jestliže se dítěti zdá, že ztratilo své oblíbené zvířátko, může se jednat o vyjádření nevědomého přání ztratit sourozence. Tato přání mohou být vyjádřena také překnutím (Fonagy, Target, 2005).

1.3.2 Struktura osobnosti dle Junga

Jungova analytická psychologie je příkladem univerzálního pojetí osobnosti. Osobnost tak představuje jednotu jednotlivých systémů: (Já, osobní a kolektivní nevědomí). Osobnost je jednota rozporů. Například Já se nachází v rozporu s osobním a kolektivním nevědomím (Cakirpaloglu, 2012).

I když Jung přijal mnohé principy psychoanalýzy, podtrhuje aktivní úlohu Ega. Každý jedinec je schopen vyjádřit ve vztahu vůči okolí svoji jedinečnost. Přistupuje k jedinci jako k celostní struktuře, kterou nazývá termínem „psyché“ (Mikšík, 2007 ; Výrost, 2008).

Já

Osobností se jedinec stává v době, kdy se u něj v raném dětství utváří speciální lidská forma fungování psychiky. Prostředí, ve kterém žijeme, se skládá z vlastní osoby a všeho ostatního. Toto dělení je efektem dlouhého učení. Jedinec se ještě jako nemluvně v psychologické rovině mnoho neodlišuje od antropoidních opic. Jeho chování je mechanicky utvářeno podmíněnými reakcemi. Vědomí jedince nejprve souvisí s poznáním vlastní fyzické odlišnosti od okolního světa na základě pocitů z vlastního těla (Šimíčková – Čížková, 2008).

Já zastupuje vědomou část osobnosti, vyjadřuje její identitu a kontinuitu. Jeho základní činnost vyjadřují různé poznávací procesy. Postavení Já uvnitř osobnosti jedince se časem mění. Zatímco během dětství a adolescence tvoří ústřední část osobnosti, přičemž vstřebává velkou část duševní energie, v pozdějším věku egocentrické Já nahrazuje vyrovnané Jáství (Cakirpaloglu, 2012).

Osobní nevědomí

Je v neustálém vzájemném působení s Já. Osobní nevědomí se podobá Freudovu pojmu předvědomí, z důvodu, že obsahuje dřívější zážitky a zapomenuté zkušenosti. Sem také patří nevědomé komplexy, které mohou významně ovlivnit aktivitu a psychickou činnost jedince (Cakirpaloglu, Lemrová, 2010).

Kolektivní nevědomí

Kolektivní nevědomí a jeho archetypy tvoří nejvýznamnější část osobnostního vývoje. Tato fylogenetická skupina psychiky zahrnuje různé univerzální zkušenosti utvářené během lidské evoluce. Archetypy představují latentní, vrozené dispozice, jejichž významy se pravidelně vyskytují v umění, snech, náboženstvích atd. (Cakirpaloglu, Lemrová, 2010).

Za jistých okolností tedy archetypy dávají v lidech vzniknout podobným myšlenkám, pocitům a představám. Bez ohledu na jejich původ, rasu či vyznání, dějinnou epochu, v níž žijí. Celkové archetypické vybavení člověka vytváří kolektivní nevědomí, jehož moc a vliv spočívají v hlavním jádru, které stmeluje celou osobnost. Jung toto jádro nazývá bytostné Já (Stevens, 1996).

1.3.3 Struktura osobnosti dle Cattella

Lidská osobnost se skládá z rysů, stavů nálady a motivace. Rysy jako nejzákladnější jednotky je možno dělit podle způsobu zjištění, původu a modality projevu. Cattellova teorie osobnosti je faktorová a především rysová (Cakirpaloglu, 2012).

Rysy lze vymezit pozorováním chování, ale také užitím vhodné matematické operace. Dělíme je tedy na:

- **povrchové rysy** – získáme pozorováním jedince v rámci experimentu či neexperimentální situace poskytuje cenné informace.
- **pramenné rysy** – kombinací pramenných rysů vznikají různé manifestní projevy a vlastnosti osobnosti (Cakirpaloglu, Lemrová, 2010 ; Cakirpaloglu, 2012).

Z hlediska původu a významných výsledků je Cattellova teorie osobnosti důležitým představitelem rysové tradice v psychologii.

Původ rysů

Rysy pocházejí z vnitřních a vnějších zdrojů. Povahu každé osobnostní vlastnosti stanoví kombinace a převaha vnitřních či vnějších sil. Z hlediska původu Cattell rozlišuje:

- **konstituční rysy**, které určuje individuální fyziologie, jsou trvalejší a odolnější vůči změnám.
- **rysy formované prostředím**, zejména kontaktem jedince s kulturou, přírodou a společnostmi. Zkušenostní aspekty osobnosti mají adaptivní hodnotu a přizpůsobují se v souladu s potřebami, které určuje situace (Cakirpaloglu, Lemrová, 2010 ; Cakirpaloglu, 2012).

Modalita projevu

Cattell rozlišuje rysy dynamické, schopnostní a rysy temperamentu. Každá skupina rysů má pro jedince specifickou funkci. Dynamické rysy představují vztah jedince k určitému cíli a obsahu. Naopak rysy schopností poukazují na úspěšnost člověka dospět ke stanovenému cíli. Tyto osobnostní vlastnosti lze měřit příslušnými psychologickými testy (Cakirpaloglu, 2012).

Cattell chápal osobnost jako komplexní strukturu osobnostních rysů různé kategorie. Soubor těchto dispozic, který je z velké části trvalý, umožní předpovědět, jakým způsobem bude dotyčný jedinec za různých okolností reagovat. K hodnocení osobnosti přistupoval s důrazem na její popisné charakteristiky a byl zcela přesvědčen, že přesný popis osobnosti pomocí základních rysů umožní nejen další bádání, ale také praktické využití těchto poznatků ve smyslu predikce lidského chování (Vágnerová, 2010).

1.4 Dynamika osobnosti

Vedle struktury existují také procesy osobnosti. Globálně je označujeme jako dynamiku osobnosti, kterou tvoří různé motivy, potřeby, ale také kognitivní činitele, jako jsou vůle, ideje a další. Dynamické složky osobnosti nepůsobí nezávisle, naopak působí jako jednotný funkční systém vzájemně propojených faktorů. Jednotlivé dynamické složky osobnosti i systém jako celek jsou v neustálém vývoji. Tím dodatečně potvrzuje zásadu, že struktura osobnosti je v podstatě měnitelná, dynamická (Cakirpaloglu, 2012).

Osobnost je dynamická struktura, v jejím systému působí síly určující její chování. V širším pojetí se jedná nejen o motivy, ale také temperament, v užším pojetí vyjadřuje téma

dynamika osobnosti interakci vnějších a vnitřních činitelů jejího chování, jejímž výsledným fenoménem jsou motivy, psychické příčiny chování (Nakonečný, 1998).

Dynamická interpretace osobnosti chce dokázat, že takřka vše, co má v lidském charakteru formu a strukturu, bylo dříve dějem a mnohé z toho, co je dnes děním, bylo kdysi formou, postojem, vlohou apod. (Thomae, 1967).

Dynamika osobnosti, respektive psychiky člověka, je určována interakcí výše zmíněných složek a skutečností vnějšího světa. Z důvodu, že se každá z nich řídí odlišnými hledisky, není jejich součinnost jednoduchá. Mezi jednotlivými skupinami dochází neustále ke konfliktům, které jsou zdrojem dynamické povahy osobnosti. Mysl se stává jakýmsi bitevním polem, kde svádí bitvu pudy, rozum a vědomí (Mikšík, 2007).

Ne vždy byla dynamická povaha osobnosti uznávána. Několik století nazpět byla psychologie součástí filozofie. Jedinec sestával ze dvou elementů látky a tvaru, neboli těla a duše (Drapela, 1997).

1.4.1 Pud

Do dynamiky osobnosti řadíme také pud, který je psychologickou reprezentací určité tělesné potřeby a je přáním naplnit určitou fyziologickou potřebu. Například pud hladu je odvozen z nutričního deficitu v tělesných tkáních a jeho duševní reprezentací je potřeba potravy. Pud je kvantitou psychické energie a všechny společně vytvářejí celkové množství energie osobnosti (Hall a kol., 2002).

Pud je neuvědomělá snaha po dosažení smyslu postižitelného a hmotného dobra. Sám pud si neuvědomuje povahu dobra a neuvědomuje si ani prostředky k jeho dosažení. Od pudu se liší instinkt, který je užším pojmem a druhem pudu. Pud vyžaduje okamžitou potřebu, kdežto instinkt se vztahuje především k budoucím potřebám jedince a potomstva (Bílý, 2005).

Pudy mají čtyři důležité rysy (zdroj, cíl, objekt a pudovost).

- **Zdrojem pudu** je tělesná potřeba, kterou reprezentuje. V průběhu života zůstává konstantním, dokud ho nezmění nebo neeliminuje fyzické zranění. Podobně zůstává konstantním v čase také **cíl pudu**, tedy uspokojení potřeby.

- **Objekt pudu** zahrnuje vše, co musí jedinec udělat, aby objekt získal. Objekt pudu hladu může tedy zahrnovat nákup a přípravu potravin. Na rozdíl od zdroje a cílů nás může objekt pudu varovat. Je tomu tak z důvodu, že psychickou energii můžeme přesunout

v momentě, kdy něco, čeho chceme dosáhnout, není dostupné. Svůj zájem tedy můžeme přesunout na zcela něco jiného. Tento postup můžeme opakovat do doby, než uspokojíme naši potřebu (Hall a kol., 2002).

- **Pudové puzení** je odrazem síly nebo intenzitou potřeby. Dobrým příkladem je přirovnání se snídání. Jakmile jste měli kvalitní a uspokojuvoun snídání, na oběd se spokojíte pouze se sendvičem. V případě, že jste nesnídali, budete zřejmě vyžadovat kompletní oběd (Hall a kol., 2002).

Jungův analytický rozbor osobnosti představuje spletitý systém dynamických pojmů a principů. Hlavními dynamickými principy analytické psychologie osobnosti jsou entropie a ekvivalence, zatímco početná část dynamických pojmů zahrnuje duševní hodnoty, komplexy, energii atd. Za hlavní dynamickou charakteristiku osobnosti je považována stálá energetická rovnováha. Jedná se o nepříjemné napětí. Právě tato nerovnováha a napětí prospívají zdravému růstu osobnosti, ale pouze v případě, jsou-li přiměřené a pro člověka snesitelné. V ten moment motivují k dosažení stavu energetické rovnováhy (Cakirpaloglu, 2012).

O celkový pohled na dynamiku osobnosti se pokusil belgický psycholog J. Nuttin, v teorii, kterou původně nazval relační teorie potřeb. V tomto modelu je zdůrazněno, že osobnost jako dynamický systém přesahuje svoji vnitřní organizaci neustálou vztažností k vnějšímu světu, respektive tato vztažnost je v dynamice osobnosti zapojena (Nakonečný, 1998).

Například Cattellovo pojetí dynamiky je teze o motivační povaze rysů. Tento rys představuje formu souhrnných vlivů uvnitř osobnosti, kterou je možné odhalit pomocí faktorové analýzy. Je tedy třeba zdůraznit, že rys je faktor, představuje funkční základ a zabezpečuje důslednost v individuálním projevu. Cattell měl tedy jasno, že výzkum motivace a dynamických pochodů osobnosti patří mezi nejméně pokročilé oblasti psychologie. (Cakirpaloglu, 2012).

2 PROJEKTIVNÍ METODY

Termín projekce, který zavedl do psychologie S. Freud, je původně významem obrannou reakcí proti úzkosti. V obecnějším významu je projekce procesem, ve kterém vyšetřovaný jedinec promítá obsahy svých duševních procesů mimo sebe, připisuje se jiným nebo je vidí v jiných lidech (Vágnerová, 2010).

Slovní spojení projekční technika zavedl v roce 1939 psycholog L.K. Frank, který ho definoval jako metodu výzkumu osobnosti. Základem projektivní metody je, že u zkoumaného jedince vyvolává různé reakce, kterými jedinec vyjadřuje dojmy z vlastní osobnosti. Projektivní techniku tedy definoval jako metodu výzkumu osobnosti, kdy je jedinec seznámen s nějakou neurčitou situací, ve které bude reagovat podle toho, co během této situace cítí a jak se během ní chová. Základ projektivní metody tedy tkví v tom, že evokuje to, co různými způsoby vyjadřuje jeho vlastní osobnost a soukromý svět (Svoboda, 1999).

První projektivní procedury se objevily přibližně před šedesáti lety a byly zaměřeny na psychologickou diagnostiku osobnosti. Později se využití projektivních metod rozšířilo také na diagnostikování skupin. Začaly je také využívat jiné vědní obory, zejména pedagogika (Švec *akol.*, 2009).

Projektivní metody jsou zaměřeny na celou osobnost, i přesto, že slouží především ke zhodnocení jejích dynamických charakteristik, jako jsou například motivy a potřeby. Předností projektivních metod je jejich relativně rozsáhlý záběr a možnost získat značné množství různých informací (Vágnerová, 2010).

Pomocí projektivních technik je zachycován svět osobních významů, vzorců, prožívání. Na rozdíl od dotazníků máme možnost se dovědět více o osobnosti a její dynamice. Předností těchto přístupů je bezesporu skutečnost, že za pomoci projektivních technik se naskýtá badateli příležitost poznat hlouběji nejen dílčí stránky osobnosti, jako je tomu například u testů, ale celou osobnost. Výhodou je také fakt, že projektové metody většinou nepřipomínají, že jde o diagnostiku nebo výzkum, ale navozují uvolněnější náladu, protože zkoumaná osoba netuší, co je badatelem sledováno a chová se většinou mnohem přirozeněji, než při použití jiných technik (Pelikán, 2011 ; Šípek, 2000).

Jedná se o specifickou kategorii, vycházejí z předpokladu, že každý jedinec reaguje na jakoukoli situaci individuálně typickým způsobem, na základě svých osobnostních vlastností, potřeb, přání i obav, které se do jeho chování promítají, aniž si tuto skutečnost uvědomujeme. Projektivní metody využívají nejasných a neurčitých podnětů, které zvyšují naději, že

vyvolané reakce budou více ovlivněny osobností klienta než testovým materiálem, z důvodu, že to, co není zcela jasné, si sami nějak doplní (Vágnerová, 2010).

Cílem projektivních metod je poznat celou osobnost zkoumaného jedince. Projektivním metodám bývá často vytýkána sporná validita. Výhodou je, že zkoumaná osoba má při projektivní metodě minimální možnost cíleně záměrně ovlivnit výsledky, z důvodu, že si není vědoma, co daný test sleduje a jak by se tedy mělo odpovídat (Svoboda, 1999).

Projektivní metody lze rozdělit do několika skupin na verbální, grafické a manipulační. V následující části budou podrobněji představeny.

Verbální metody

Patří k nejstarším psychodiagnostickým metodám vůbec. Znázorňuje vzorce řečového chování spolu s možností registrace zážitkové stránky verbálních projevů. Zachycuje charakteristické znaky řeči, její dynamiku a produkci (Svoboda, 1999).

Grafické metody

K nejstarším výrazovým projevům psychických stavů jedince patří bezesporu kresba. Znázorňuje část vědomých i nevědomých rysů osobnosti, její vztah k jednání je bližší, než je tomu u mluveného slova (Svoboda, 1999).

Manipulační metody

Do této skupiny zařazujeme projektivní techniky, při jejichž administraci vyšetřovaný jedinec manipuluje nějakým materiálem, nebo jistý materiál volí (Svoboda, 1999).

V rámci výzkumné části diplomové práce byla zvolena manipulační metoda, z tohoto důvodu bude těmto metodám věnována pozornost v následující části textu.

2.1 Manipulační metody

Již samotné označení manipulační metody napovídá, že do této skupiny řadíme všechny projektivní techniky, při kterých vyšetřovaná osoba manipuluje s určitým materiálem. Tento materiál je jedinci předkládán a vyvolává v něm jisté vzpomínky a zážitky, předpokládá se tedy, že se zkoumaná osoba do předloh nevědomky promítá a vkládá své postoje, emoce a myšlenky (Pelikán, 2011 ; Kelnarová, Matějková, 2010).

Do této skupiny zařazujeme projektivní techniky, při jejichž administraci vyšetřovaná osoba manipuluje jistým materiálem, nebo vybírá, či volí nějaký materiál. Jsou zde například uvedeny metody, které bývají někdy řazeny k barvovým testům, jako je Test barevné pyramidy nebo Lüscherův barvový test (Svoboda, 1999).

Využití barev pro psychickou projekci řadíme mezi klasické přístupy. U nás je to právě Lüscherův test volby barev, který je autorem definován jako procedura k popisu a zjišťování vnitřního citového rozpoložení. Využití procedury je takřka bez věkového omezení. To nám umožňuje diagnostikovat a zachytit významné osobnostní složky jedinců a na základě toho k nim volit diferencovaný přístup (Švec a kol., 2009).

2.1.1 Lüscherův barvový test

Tento projektový test vymyslel Max Lüscher v roce 1949 a vychází z předpokladu, že výběr a preference různých barev je svým způsobem závislá na určitých osobnostních proměnných, na objektivně působících činitelích, ale také na situačních stavech. Existují dva druhy tohoto testu Velký Lüscherův barvový test a Malý Lüscherův osmi barvový test.

Velký Lüscherův barvový test

Tento test tvoří sedmistránkový sešit, v němž se vyskytují barevné čtverce o straně 28mm. Každá strana obsahuje odlišné variace barev, jako například variaci modré, červené, žluté a jiných. Tento test se tedy skládá z rozsáhlejší škály barev různých odstínů (Svoboda, 1999).

Malý Lüscherův osmi barvový test

Tato varianta je pro psychologický výzkum snadnější a použitelnější, především pro jeho administraci. Jedná se o metodu založenou na odmítnutí, či preferenci určitých barev vyšetřovaným jedincem. Volba barvy je jistým způsobem závislá na situačních stavech organismu a některých osobnostních proměnných (Pelikán, 2011).

Test pracuje pouze s osmi barvami, které se dělí na: modrou, zelenou, červenou a žlutou a pomocné: fialovou, hnědou, černou a šedou. Test je určen pro děti i pro dospělé. Barevné kartičky se rozloží na bílou plochu dvou řádků nebo do půlkruhu. Vyšetřovaná osoba je instruována tak, aby vybírala barvy podle toho, jak se jí líbí. Subjekt vybírá kartičky tak dlouho, až vznikne pořadí všech osmi barev. Po přestávce, kdy optimální je interval tří až pěti minut, vyplněné nejlépe volným rozhovorem, provede jedinec volbu ještě jednou. Je důležité

klienta upozornit na skutečnost, že se nejedná o test paměti a že se druhá volba barev nemusí shodovat s tou první (Svoboda, 1999).

Dle pořadí barev pak výzkumník či diagnostik usuzuje zejména na:

- dynamiku osobnosti – neboli aktuální psychický stav,
- zaměřenost osobnosti – neboli psychologické potřeby,
- kompenzační formu chování a prožívání,
- stabilitu a nestabilitu centrálního nervového systému,
- charakteristické formy chování k sobě samému a ostatním lidem,
- variabilitu a preferenci forem sexuálního chování,
- interakci s výkonovou situací (Pelikán, 2011).

Hodnocení a interpretace testu:

Hodnocení vychází z psychologické struktury barev, která je formulována dvěma dimenzemi:

1. dimenze determinace

- heteronomní – týká se určenosti objektem,
- autonomní – týká se určenosti subjektem (Svoboda, 1999).

2. dimenze orientace

- koncentrický – adjustace se děje skrze vlastní já, orientace na subjekt,
- excentrický – adjustace se děje skrze prostředí, orientace na objekt (Svoboda, 1999).

Interpretační možnosti jsou rozšířeny charakteristikou osmi používaných barev :

Šedá

Jedná se o neutrální barvu, ani relaxační, ani tenzní. Šedá. Preference této barvy signalizuje, že jedinec chce stát stranou, neangažovat se a zůstat bez vazeb. Odmítá přímou

anticipaci a nemá ochotu se zúčastnit. Rozhodnutí provádí bez vnitřního nasazení a mechanicky (Svoboda, 1999).

Jedinec, který si vybírá šedou mezi prvními, chce zůstat nezávazný a nezúčastněný, aby mohl chránit sebe od všech vnějších vlivů a podnětů. Je sice ochoten se zúčastnit, ale izoluje se od přímé účasti jednání. Naopak odmítá-li jedinec tuto barvu, má obavu, aby o něco důležitého nepřišel nebo nezmeškal chvíli, na kterou sází a spoléhá (Scott, 1969).

Modrá

Barva vyvolávající důvěru, tradici a stálost přetrvávající na věky. Ukazuje na hluboké estetické postižení a intenzitu prožitku. Preference této barvy znamená potřebu emocionálního uklidnění (Svoboda, 1999).

Modrá je reprezentací úplného klidu a rozjímání. Tato barva má také uklidňující účinek na centrální nervový systém. Jedinec preferující modrou barvu je citově založený a vztahy jsou pro něj velmi důležité. Naopak není-li jedinci modrá příjemná, nachází se ve stavu neklidu (Scott, 1969).

Zelená

Naznačuje pohotovost organismu klást odpor. Jde o vytrvalost a houževnatost. Je výrazem stálosti, pevnosti a rezistence vůči změně. Preference této barvy naznačuje potřebu získat pocit vlastní nadvlády nad jinými. Zelená barva uklidňuje a chrání, je přátelská a dává pocit bezpečí a naděje (Svoboda, 1999).

Jedinec preferující zelenou barvu je sebevědomý, jeho jednání je spíše logické a racionální. Každý krok má promyšlený a nerad riskuje. Je maximálně spolehlivý. Nepreferuje-li zelenou, zřejmě má zraněnou ješitnost a ztrácí víru v sebe sama (Scott, 1969).

Červená

Je výrazem stálosti, pevnosti a vitální síly. Je energická, vzrušující, prudká až náruživá, silná a mocná. Jedinec preferující červenou má sklony k impulzivě a tendenci vítězit. Prostřednictvím získávání vlastních zkušeností, chce žít plný život (Svoboda, 1999).

Jedinec volící červenou, je energický, má spoustu nápadů a zvládá více činností souběžně. Usiluje ale o dominantní postavení, z toho důvodu se může za jistých situací chovat agresivně a to v případě, že věci nejsou dle jeho představ. Nemá-li jedinec červenou rád, znamená to, že je vyčerpaný a unavený (Scott, 1969).

Žlutá

Vyjadřuje odvážnost, veselost a uvolnění, povzbuzuje a působí vesele a otevřeně. Může být spojována také s povrchností a přelétavostí. Preference této barvy ukazuje tendenci odprostit se od závažných či běžných konfliktů. Vždy je spojena se zaměřeností na budoucnost (Svoboda, 1999).

Preferuje-li jedinec žlutou, je optimista. Žlutá je znamením intelektuálů a idealistů. Patří k nim také lidé citově založení. Jsou to obvykle lidé, kteří žijí ve vlastním světě a často se dostávají do konfliktu s tím skutečným. Nepreferuje-li jedinec žlutou, zřejmě prožívá velké zklamání a nevěří lidem kolem sebe (Scott, 1969).

Fialová

Vyjadřuje touhu po splynutí, identifikace a senzitivnímu porozumění. Její preference může naznačovat nestabilní emocionalitu dospělého. Tendence přiklánět se k nereálnému. Fialová je melancholická barva a značí zastřené vzrušení, skryté tajemství, pokoru a skromnost (Svoboda, 1999).

Cítí-li se jedinec dobře ve fialové, přitahuje ho tajemno, záhady a mystéria. Nemá rád závazky a průměrnost. Motorem jeho činů a pohnutek je intuice. Fialová je znamením senzibilů a umělců. Jsou milovníky krásy a rozkoše. Není-li fialová dle jejich gusta, jsou realisté a velice pragmaticky naladěni (Scott, 1969).

Hnědá

Má přímý vztah k tělesnosti a ukazuje také na potřebu tělesnosti a jistoty a potřebu „zapustit kořeny“. Jedinec má tendence se vyhýbat situacím, které způsobují nepohodu. Hnědá je střízlivou barvou, je spojena s představou jistoty a pořádku (Svoboda, 1999).

Lidé preferující hnědou nemají rádi komplikace a dávají vždy přednost jednoduššímu průběhu věcí. Nejdůležitější pro ně je rodina a vztahy. Nepreferuje-li jedinec hnědou, nachází se v období, kdy se podceňuje a má se příliš rád (Scott, 1969).

Černá

Jedná se o barvu zřeknutí se, nebo také protest se sklonem jednat ukvapeně. Černá představuje konečné rozhodnutí, agresivní vzdor, popření pestrého života a nicoty. Preference

černé barvy indikuje kompenzační chování extrémní povahy, protest proti danému stavu (Svoboda, 1999).

Jedinec volící černou má sklon k nekonvenčním věcem. Jedná se o barvu tvrdosti, extrémů a svědčí o silném charakteru. Pevně věří svým zásadám. Nepreferuje-li jedinec černou, jedná se nejspíše o maximalistu a neumí dělat kompromisy (Scott, 1969).

Při vyhodnocení testu srovnáváme pořadí barev při prvním a druhém výběru. Barvy podle pořadí seskupujeme do párů, jejichž struktura má ustálený význam (Svoboda, 2005).

Závěrem je možné podotknout, že předností projektivní metody je její samotná podstata, která respondentům umožňuje neomezeně a nestrukturalizovaně prezentovat svoje postoje, hodnoty a názory. V tom však zároveň tkví i její určitý nedostatek. Vyhodnocení a interpretace výsledků vyžaduje od výzkumníka dobrou praktickou zkušenost a především teoretickou orientaci (Švec *akol.*, 2009 ; Pelikán, 2011).

II PRAKTICKÁ ČÁST

3 VÝZKUMNÉ CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Pojem osobnost jsem podrobně rozepsala již v teoretické části diplomové práce, kde popisují, že osobnost je individuální jednota člověka, jedná se o jednotu jeho duševních vlastností a dějů, založená na jednotě těla a vyjadřující se v jeho společenských vztazích. Stručně řečeno osobnost z pohledu psychologie je psychický celek, na podkladě psychosomatického spojení s tělem. Každý jedinec je osobností a mezi lidmi nenalezneme ani dva, kteří by byli shodní. Každý z nás tvoří výjimečnou a neopakovatelnou jednotku, která se právě určitými rysy liší od ostatních lidí (Homola, 1970).

Také temperament a charakter osobnosti jedince ovlivňují. Jedná se o vrozenou dispozici jedince, kdy důležitý vliv na jeho postoj má právě svědomí, které je považováno za jádro charakteru a rozhoduje o tom, zda-li je jedinec schopen vyhnout se morálně nepřístupnému smýšlení (Cakirpaloglu, 2012).

3.1. Cíle výzkumu

Praktická část diplomové práce je zaměřena na srovnání výzkumné skupiny IT pracovníků spolu s kontrolní skupinou, kterou tvořili jedinci se stejným dosaženým vzděláním, ale v odlišném oboru. K získání výzkumných údajů byl použit Lüscherův barvový test, který charakterizuje osobnost jedince na bázi výběru a následném seřazení předložených osmi barevných kartiček dle sympatií. Výhodou tohoto testu je schopnost pozorovat projevy respondentů při jejich výběru.

Hlavním výzkumným cílem diplomové práce je **analýza osobnosti IT pracovníků pomocí Lüscherova testu**. Z výše uvedeného hlavního cíle vyplývají následující dílčí cíle:

- analýza osobnosti IT pracovníků ve vazbě na pohlavní rozdíly a jejich srovnání s kontrolní skupinou,
- analýza osobnosti IT pracovníků ve vazbě na rodinný stav a jejich srovnání s kontrolní skupinou,
- analýza osobnosti IT pracovníků ve vazbě na etapy dospělosti a jejich srovnání s kontrolní skupinou □ □ s kontrolní skupinou,
- analýza osobnosti IT pracovníků ve srovnání s jedinci mimo IT prostředí a jejich srovnání s kontrolní skupinou

3.2 Výzkumné otázky

Z předešlých dílčích výzkumných cílů byly konkretizovány následující výzkumné otázky, které budu v této části prezentovat.

Výzkumná otázka č. 1

Existuje rozdíl ve vybraných aspektech osobnosti obecně mezi muži a ženami?

Výzkumná otázka č. 2

Existuje rozdíl ve vybraných aspektech osobnosti mezi muži a ženami pracujícími na pozici IT pracovníka?

Výzkumná otázka č. 3

Existuje rozdíl mezi svobodnými a ženatými/vdanými IT pracovníky ve vazbě na vybrané aspekty osobnosti?

Výzkumná otázka č. 4

Existuje rozdíl ve vybraných aspektech osobnosti mezi pracujícími v IT oblasti a mimo tuto oblast?

Výzkumná otázka č. 5

Existuje rozdíl ve vybraných aspektech osobnosti při srovnání různých etap dospělosti²?

Výzkumná otázka č. 6

Objevuje se ve výzkumném souboru nějaký osobnostní rys společný všem jedincům?

²podrobněji viz. dále

4 VÝZKUMNÝ SOUBOR

Výzkumným souborem pro praktickou část diplomové práce bylo zvoleno 26 respondentů ve věku 25 – 36 let, jejich společným rysem bylo dosažení vysokoškolského vzdělání a zařazení do skupiny dospělosti. Dalším společným rysem je zaměstnání a vzdělání v oboru informačních technologií. Jedná se o dynamicky rozvíjející profesi a výzkum osobnosti v této oblasti je z psychologického hlediska něco nového.

Krejčířová a Langmaier dělí věk dospělosti do čtyř etap:

- **časná dospělost** (zhruba od 20 do 25 – 30 let), je přechodným obdobím mezi adolescencí a plnou dospělostí,
- **střední dospělost** (asi do 45 let), je obdobím plné výkonnosti a relativní stability,
- **pozdní dospělost** je dobou do začátku stáří, asi do (60 – 65 let),
- **stáří** které lze dále dělit na časně a vysoké (Langmaier, Krejčířová 2006).

Dle dělení Krejčířové a Langmaiera spadají zkoumaní respondenti do období časně střední dospělosti. Jako výzkumná skupina diplomové práce byli zvoleni pracovníci IT. Do kontrolní skupiny byli zařazeni pracovníci mimo obor IT. Jednalo se zde o pedagogy, techniky, ekonomy, umělce a sociální pracovníky.

Kontrolní skupina byla vyrovnána dle následujících charakteristik:

- věk respondentů,
- vzdělání respondentů,
- pohlaví respondentů,
- rodinný stav respondentů.

Sběr dat probíhal od ledna 2015 do dubna 2015. Od všech respondentů mi byl podepsán informovaný souhlas.³

³ Dokument je přiložen v příloze č. 1 diplomové práce

5 VÝZKUMNÉ METODY

Pro výzkumné šetření byl zvolen Lüscherův barvový test, jehož zakladatelem je švýcarský psycholog Max Lüscher. Test byl vyhodnocen pomocí softwarového programu, jehož výsledek byl vyhodnocen v anglickém jazyce.

Při interpretaci projektivních technik bývá více než u jiných technik výsledek velmi citlivý na intuici a schopnosti examinátora. Anastasi (1968) uvádí, že jsou kladeny vysoké nároky na profesionalitu psychologa, kdy se předpokládá jeho široké vzdělání, neúnavný zájem o individualitu druhého člověka, sžití s kulturou a trpělivost. Výsledky tak mohou ovlivnit vztah mezi vyšetřovaným a vyšetřujícím, kde hraje roli to, jak respondent psychologa vnímá a jak chápe celou situaci vyšetření. Stejně tak je také volba projektivních technik do jisté míry záležitostí osobní preference daného psychologa.

Lüscherův test se skládá z osmi barevných karet (modrá, zelená, červená, žlutá, fialová, hnědá, černá, šedá). Každá barva je charakteristická a jejich podrobný popis je uveden v podkapitole manipulační metody. Barvy jsou předkládány při dobrém osvětlení a testované osobě je dána instrukce, jak má při testování postupovat.

Respondentovi je třeba sdělit, že je mu do rukou vložen test, který obsahuje 8 barevných karet, které je třeba seřadit dle sympatií posloupně za sebou bez ohledu na to, jaké barvy preferuje při jiných situacích, například při oblékání. Zvolená barva je odložena stranou a výběr se stejným způsobem opakuje do té doby, než je určeno pořadí všech osmi barev. Po dvouminutové pauze, kterou lze vyplnit rozhovorem se situace opakuje. Důležité je respondenta upozornit při druhém výkladu karet na skutečnost, že se nejedná o test paměti a proto není stěžejní volit barvy ve stejné posloupnosti, jak tomu bylo u prvního výkladu.

První volba představuje obraz osoby tak, jak se chce jevit svému okolí. Po krátké, několikaminutové přestávce vyplněné neutrální konverzací se testování zopakuje. Ve druhé volbě se mají více projevit individuální charakteristiky testované osoby. Tím testování končí. Testované osobě není známo, proč testující použil právě tento test a co jím zjišťuje. Není proto možné, aby svoje odpovědi upravoval do podoby, kterou považuje za očekávanou.

6 PREZENTACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

V této kapitole budou prezentovány a interpretovány výsledky testu.

6.1 Charakteristika jednotlivců

Jak už bylo zmíněno v předchozí kapitole, teoretická část byla vyhodnocována pomocí Lüscherova osmibarvového testu, přičemž konečný výsledek vyhodnotil software tomuto testu určen.

Během výběru barev jsem měla možnost respondenty pozorovat. Jejich projevy chování se značně lišily. Někteří při výběru barev dlouze váhali, jiní byli naopak až překvapivě rychle hotovi. Spolupráce s respondenty byla velmi příjemná a rozmanitá.

Vzhledem ke kvalitativní povaze získaných dat bude nejprve přistoupeno k charakteristice jednotlivých respondentů především ve vztahu k jejich výsledkům v rámci projektivních metod a následně budou zodpovězeny konkrétní výzkumné otázky. Jména respondentů byla v zájmu zachování anonymity změněna.

Jana, 33 let, vdaná, pracovník IT

Charakteristika:

Jana nastoupila před rokem do firmy po mateřské dovolené. Má dvě děti ve věku 3 a 5 let. V průběhu testu volila „veselejší barvy“ se slovy, že ji při volbě barev ovlivňuje názor dětí, které tyto barvy preferují a jistě by se jim také líbily. S výběrem barev byla ihned hotova a nijak výrazně se nad volbou nerozmýšlela.

Výsledek testu:

Jana potřebuje vzrušení a neustálou stimulaci. Ochotně se podílí na činnostech, které jsou napínavé a nabízí dobrodružství. Brání se tlaku od ostatních, a trvá na rozvoji své individuální nezávislosti. Potřebuje svobodu a chce, aby byla její vlastní rozhodnutí respektována. Je otevřená a emocionální. Ve vztazích a snadno najde uspokojení skrze sexuální aktivity. Často se cítí nepochopena a nedoceněna. Má pocit, že je neustále do něčeho nucena. Z toho důvodu může na ostatní působit, že má k věcem sobecký postoj a to především proto, že se snadno uráží. V současné situaci zažívá pocit nedůležitosti a hledá různé podmínky, kde bude moci lépe prokázat svou hodnotu a význam. Drží se zpátky a je omezena v pohybu vpřed, hledá řešení, která jí dodají více svobody a méně překážek.

Radka, 33 let, vdaná, pracovník IT

Charakteristika:

Radka s manželem vychovává dvouletou dceru a ve firmě je prozatím na částečný úvazek. Je komunikativní typ, takže testování s ní probíhalo delší dobu než s jinými respondenty. Působí velmi klidně a vyrovnaně. Volba barev u ní probíhala velmi spontánně, ač byla přerušována různými otázkami směřujícími k testu.

Výsledek testu:

Radka potřebuje vzrušení a neustálou stimulaci. Ochotně se podílí na činnosti, které jsou napínavé a nabízí dobrodružství. Prožívá pocit prázdnoty a izoluje se od ostatních, načež si přeje tento pocit překonat. Věří, že jí život může nabídnout více, než co prozatím zažila, ale brání jí v tom obava ze ztráty financí a jistoty. Rychle se stává expertem v jakékoli oblasti, ve které se pohybuje, ale může přitom působit arogantně. Nachází uspokojení skrze sexuální aktivity, ale nikdy do nich nevkládá hluboké city, je flexibilní a bezstarostná, drží se svých cílů, a snaží se překonat všechny potíže. Snaží se rozšířit své obzory, její naděje a sny jsou realistické. Může být neklidná a emocionálně vzdálená, nevyhledává blízký kontakt s ostatními. Je motivovaná a snadno a rychle se učí novým dovednostem. Je velmi intenzivní člověk, který hledá vzrušení a sexuální stimulaci. Chce, aby ji ostatní vnímali jako zajímavého člověka, který je okouzující a má moc ovlivnit ostatní. Využívá svého šarmu k získání důvěry jiných lidí. Obává se, že jí ostatní budou bránit v dosažení svých cílů. Touží svobodně učinit své vlastní rozhodnutí a plány bez kritiky a omezení ostatních. Používá svůj šarm při komunikaci s ostatními a dokáže tím získat, po čem touží.

Michal, 36 let, ženatý, pracovník IT**Charakteristika:**

Michal je velmi nedůvěřivý a vše si musí velmi důkladně promyslet. Před začátkem testování se neustále ujišťoval, zda-li je možné, že by mu v testu vyšlo něco negativního. Je čerstvě ženatý a vychovává půlroční dceru. O manželství ani dceři příliš nehovoří i přesto, že máme blízký přátelský vztah.

Výsledek testu:

Michal vyhledává vztahy, které nabízejí pochopení, respekt a uznání. Je opatrný a obezřetný a musí věřit, že není obětí manipulace a podvodu. Udržuje své emoce na uzdě a vždy analyzuje své vztahy, aby přesně věděl, jak si činní za všech okolností. Je nadmíru poctivý. Snaží se zúčastnit a zapojit do věcí, které se dějí kolem něj, ale vyhýbá se konfliktům. Cítí-li se v pasti a v bez výchozí situaci, zoufale hledá úlevu. Je schopen najít potěšení a štěstí skrze sexuální aktivity. Věří, že jeho naděje a sny jsou realistické a lpí na nich až tvrdohlavě. Snaží se udělat

dobrý dojem u a být uznán za své úspěchy. Má silnou potřebu cítit ocenění. Je velmi citlivý a hůře snáší odmítnutí. Neustále se porovnává s ostatními a trvá si na svém.

Tomáš, 28 let, ženatý, pracovník IT

Charakteristika:

Tomáš vychovává se svojí ženou tři děti. Společně žijí v rodinném domě. Velmi si zakládá na svém zdraví a v každém ročním období dojíždí do zaměstnání na kole. Je komunikativní a v zaměstnání velmi aktivní a ochotný. Při výběru barev byl snad nejrychlejším respondentem ze všech. Také v zaměstnání provádí věci velmi efektivně a rychle.

Výsledek testu:

Tomáš je neustále v pohybu a jeho cílem je získat vyšší postavení a větší uznání. Nebrání se životním změnám jen proto, aby se stal lepším člověkem. Má potřebu se setkávat s lidmi, kteří mají stejné vysoké principy a hodnoty jako on sám. Má sklony k urážení a citově se vzdaluje těm, co jsou mu nejbližší. Ublíží mu, když jsou jeho pocity a touhy špatně pochopeny, díky tomu si vytvoří sobecký postoj a tím může působit jako snadno uražený. Je flexibilní a bezstarostný, drží se svých cílů, a snaží se překonat všechny potíže. Současnou situaci vnímá jako nepříjemnou a náročnou. Je tvrdohlavý a rád pečuje o druhé, kteří mu ukazují cestu a jsou pro něj jediným správným způsobem, jak dělat věci správně. Bojuje se svou potřebou úcty a obdivu od druhých. Cítí, že si potřebuje udělat jméno a vystoupit z davu. Snaží se být středem pozornosti, a odmítá udělat krok zpět.

Pavel, 31 let, ženatý, pracovník IT

Charakteristika:

Pavel je muž mnoha tváří. Vždy, když jsem s ním přišla do kontaktu, tak byl ve zcela jiném rozpoložení. Rychle střídá emoce a rád má ve všech případech pravdu. Testování podstoupil s nadšením a celkově se o test zajímal. S ženou vychovává měsíčního syna, který se shodou okolností narodil ve stejný den jako Pavel, který kdykoliv a rád na tuto situaci upozorňuje. Předpokládám, že výsledek testu mohl ovlivnit jeho novou roli, kterou opravdu intenzivně prožívá.

Výsledek testu:

Pavel je tvrdohlavý a cílevědomý, jakmile má vlastní názor, není možné jej měnit.

Hledá svobodu a možnost dělat si, co chce, vyhýbá se omezení. Nicméně postrádá odhodlání a motivaci k útěku. Je otevřený ve vztazích a snadno najde uspokojení skrze sexuální aktivity. Je náročná a vybíravý při výběru partnera. Může působit až arogantně a snadno se uráží. Pouze ti nejbližší mají možnost vidět, že je citlivý a sentimentální. Přeje si žít v klidu a klidném prostředí. Provází ho napětí a stres, snaží se vyrovnat s podmínkami, které jsou mimo jeho kontrolu. Chce uniknout do více klidného a bezproblémového prostředí, ve kterém nebude muset být pod velkým tlakem.

Jiří, 37 let, ženatý, pracovník IT

Charakteristika:

Jiří je otcem tří dětí, o kterých často a rád mluví. Stejně tak často v zaměstnání zmiňuje svoji ženu a jejich společné zážitky. Je tichý a příliš se nevyjadřuje, ale vždy, když vás potká, zeptá se, jak se vám daří. Barvy volil s rozvahou, ale rychle.

Výsledek testu:

Jiří zoufale potřebuje blízký vztah s láskyplným partnerem, nebo nějaký jiný způsob, jak být uznán. Vždy se snaží udělat dobrý dojem na ostatní a pochybuje o svém úspěchu. Neplní-li se mu naděje a sny, stane se bezmocným. Vždy vidí sám sebe jako oběť, jako by s ním všichni zacházeli špatně. Z neúspěchu neviní sebe, ale ostatní. Touží být středem pozornosti, což mu ztěžuje najít uspokojivý vztah. Ve vztahu se příliš mnoho neangažuje a nevydává příliš ze sebe. Cítí-li se bezmocně, hledá úlevu, potěšení a štěstí skrze sexuální aktivity. Cítí nedostatek energie. Cítí se bezmocný, to mu způsobuje stres, neklid, a podráždění. Je zklamán, že před sebou nemá žádný bod, při vytváření nového cíle.

Otakar, 36 let, ženatý, pracovník IT

Charakteristika:

Otakar je také otcem tří dětí, které se ženou vychovávají v rodinném domě. Je věčný optimista a rád vtipkuje. Má rád rituály, kterými se řídí a upozorňuje na ně. Bylo složitější ho při testování správně nasměrovat. Měla jsem pocit, že se na volbu barev chvílemi příliš nesoustředí a je myšlenkami zcela jinde.

Výsledek testu:

Ota se stává neklidný a frustrovaný, má-li na danou věc dlouho čekat. Jeho netrpělivost vede k podrážděnosti a touze přesunout se na další projekt. Usiluje o přímé a poctivé vztahy, založené na důvěře a porozumění. Účastní se pouze věcí, kterým opravdu věří. Potřebuje svobodu, aby se mohl rozhodnout bez omezení. Má vysoké emocionální očekávání a touží být

středem pozornosti, což mu ztěžuje najít uspokojivý vztah. Jeho opatrná povaha z něj dělá citově vzdáleného. Najde uspokojení skrze sexuální aktivitu, ale je citově odpojen. Je velmi odhodlaný, stát se součástí každého týmu. Je flexibilní a schopný dělat to, co je nezbytné, aby vyčníval z davu. Je ochoten překonat případné konflikty a problémy, které mu mohou stát v cestě. Pracuje tvrdě na tom, aby založit a vybudovat své postavení a status. Trvá na tom, že věci jsou jednoduché a jasné.

Ilona, 31 let, vdaná, personalistka

Charakteristika:

Ilona má vystudovanou psychologii a nyní pracuje na pozici personalistky. Již za měsíc nastoupí na rodičovskou dovolenou. Je velmi komunikativní, spolehlivá a v jistých věcech zásadová. Barvy volila s rozvahou a chvílemi si volbou nebyla jistá. Na poslední chvíli sled barev ještě změnila.

Výsledek testu:

Ilona je kreativní a emocionální a hledá způsoby, jak dále rozšířit tyto vlastnosti. Hledá partnera, který požívá věci se stejnou intenzitou. Brání se tlaku od ostatních, a trvá na rozvoji své individuální nezávislosti. Může se zdráhat přijmout nebo pochopit názory jiných lidí. Je emočně otevřená ve vztazích a snadno najde uspokojení skrze sexuální aktivity. Je citově náročná, ale ve vztahu se sama příliš neangažuje. Cítí se být ignorována, ale tento pocit nedává najevo. Chce zažít vše zajímavé a vzrušující ve svém životě. Je okouzlující a otevřená a snadno si nachází přátele. Má aktivní představivost, která vede k fantaziím a snění. Touží svobodně učinit své vlastní rozhodnutí a plány bez kritiky a omezení ostatních. Používá svůj šarm při jednání s ostatními a dokáže získat to, co chce.

Pavlína, 31 let, vdaná, požární technik

Charakteristika:

Pavlína je plachá a v jistých věcech velmi nerozhodná. Tato charakteristika byla zřetelná také při testování. Neustále se nemohla rozhodnout, která barva je jí více sympatická. Mnohdy působí velmi pesimisticky a často se srovnává s ostatními. S manželem vychovává tříletého syna a před nedávnem se vrátila do zaměstnání. Velmi touží po druhém potomkovi.

Výsledek testu:

Pavčina je kreativní a emocionální, hledá způsoby, jak dále rozšířit tyto vlastnosti. Hledá partnera, který je stejně naladěný. Je přepracovaná a svoji pružnost a tvrdou práci využívá naplno, zatímco se snaží vypořádat se svými problémy. Cítí se v pasti a v bezmocné situaci a zoufale hledá úlevu. Je schopna najít potěšení a štěstí skrze sexuální aktivity. Chce zažít vše zajímavé a vzrušující v jejím životě. Je okouzlující a otevřená a snadno si nachází přátele. Má aktivní představitost, která vede k fantaziím a snění. Pocit napětí a stresu u ní způsobují situace, která jsou mimo její kontrolu. Snaží se uniknout do světa fantazie, kde je snadnější její tužby dosáhnout. Zažívá pocit úzkosti a neklidu díky současné situaci či nesplněných emocionálních požadavků. Snaží se uniknout do fantazie plné soucitu, pochopení a umělecké krásy.

Vladimír, 34 let, ženatý, pedagog**Charakteristika:**

Vladimír je již 5 let ženatý a je otcem 2 dětí. S manželkou sdílí společné zájmy. Je velmi komunikativní a ochotný. Vladimír vystudoval obor Občanská nauka. Ač je humanitně zaměřen, je velmi technicky zručný. Barvy volil velmi efektivně a rychle.

Výsledek testu:

Vladimír je nepředvídatelný a nestálý. Rád si jde vlastní cestou, jinak se stává rozrušený, nerozhodný, a falešný ve své činnosti. Důležité pro něj je najít partnera, který je důvěryhodný a má schopnost dobře komunikovat. Je k sobě velmi kritický a odmítá ze sebe dělat hlupáka. Musí věřit, že úmysly druhých jsou skutečné a reálné. Vždy sleduje a analyzuje, jak jej vnímají ostatní, aby se ujistil, že s ním není manipulováno. Je emočně otevřený a snadno najde uspokojení skrze sexuální aktivity. Snažit se rozšířit své obzory a věří, že jeho naděje a sny jsou realistické. Současnou situaci vnímá jako nepříjemnou a náročnou. Je tvrdohlavý a rád pečuje o ostatní, kteří mu ukazují cestu a jsou pro něj jediným správným způsobem, jak dělat věci správně. Při tvorbě svých úsudků nebere v úvahu všechna fakta.

Jaroslav, 36 let, ženatý, obchodní konzultant**Charakteristika:**

Jaroslav je velmi společenský a se svou ženou vychovává dvě děti. V jistých momentech mi přijde, že ve svých názorech rezignoval a je demotivovaný. Má-li dobrou náladu, je slyšet

všude kolem. Je aktivní a velmi spolehlivý. Se stejnou rezignací přistupoval také při volbě barev. Stále se nedokázal rozhodnout, která barva se mu nejvíce líbí.

Výsledek testu:

Jaroslav je neustále v pohybu vpřed ve svém životě a kariéře s cílem získat vyšší postavení a větší uznání. Cítí se nešťastný ze současných okolností a neustále provádí změny, aby se stal lepším člověkem. Vyžaduje pozornost a uznání. Přátelí se s lidmi, kteří mají stejně vysoký standard. Potřebuje mít pocit kontroly. Cítí se izolovaný a sám, ale odmítá se citově přiblížit ostatním, aby si udržel postoj nadřazenosti. Je emočně otevřený ve vztazích a snadno najde uspokojení skrze sexuální aktivity. Cítí se nucen dělat kompromisy. Je emocionálně vyčerpaný ze stresujících a vypjatých situací. Potřebuje klid a mír s cílem překonat svůj nedostatek energie a může se stát podrážděným, pokud se neobnoví. Je velmi pozorný. Vždy hledá nové příležitosti, které nabízejí svobodu a naději.

Zažívá pocit nedůležitosti v současné situaci a hledá podmínky, kde budou moci lépe prokázat svou hodnotu a význam.

Lucie, 26 let, svobodná, vedoucí prodejny

Charakteristika:

Lucie je velmi komunikativní a neustále se kolem ní musí něco dít. Klade si vysoké cíle, ze kterých posléze polevuje. Přátele si pečlivě vybírá, ale zároveň působí velmi otevřeně. Vystudovala dějiny umění a v zaměstnání je velmi kreativní. Stejně kreativní byla také při volbě barev.

Výsledek testu:

Lucie je autoritativní nebo v pozici moci či vedení. Domnívá se, že současné problémy způsobují všechny problémy a ona je neschopná dalšího pokroku. Ráda by partnera, se kterým sdílí šťastný a bezkonfliktní život, ale její potřeba individuality způsobí, že je více než kritická a náročná. Touží, aby ji ostatní obdivovali a vnímali ji jako vysoce respektovaného jednotlivce. Je emočně otevřená ve vztazích a snadno najde uspokojení skrze sexuální aktivity. Snaží se formulovat své požadavky jasně, ale cítí se být ignorována. Cítí pocit rozmrzelosti, ale chová se jako kdyby se nic nedělo. Je domýšlivá a snadno se urazí. Přeje si žít v klidu, v klidném relaxačním prostředí a kde nalezne silný pocit sounáležitosti. Chce být oceněna a respektována. Má tendenci být příliš důvěřivá.

Kristýna, 26 let, svobodná, sociální pracovnice

Charakteristika:

Kristýna momentálně žije ve Skotsku. Vystudovala obor sociální práce. Je velmi citlivá a působí neprůbojně. Je veselá a raduje se z maličkostí. Test probíhal v období, kdy přijela navštívit rodinu. Momentálně se rozhoduje, jakým směrem se bude její život ubírat dál.

Výsledek testu:

Kristýna je neustále v pohybu vpřed ve své životní a kariéře s cílem získat vyšší postavení a větší uznání. Je nešťastná ze současných okolností. Současné problémy považuje za nebezpečné a ohrožující. Je rozrušena, že všechno, na čem pracovala, protože se cítí vzdálená a bezmocná. Bojí se vytvořit hluboké, smysluplné vztahy. Je ješitná a snadno urážlivá. Je schopna najít spokojenost a štěstí skrze sexuální aktivity. Vždy hledá nové příležitosti, které nabízejí svobodu a naději. Je rozrušená, nepředvídatelná, a podrážděná. Má nedostatek energie a neschopnost vypořádat se s jakýmkoli větším tlakem.

Gabriela, 25 let, svobodná, asistentka

Charakteristika:

Gabriela vystudovala management a pracuje na pozici asistentky. Působí velmi sebejistě a občas propadá svým náladám. V jádru je však velmi citlivá. Je ambiciózní a ví, co od života očekává. Barvy volila velmi rychle a bez delšího přemýšlení.

Výsledek testu:

Gabriela touží být respektována ostatními, aby získala jejich důvěru a podporu pro její vlastní osobní zisk. Potřebuje se setkat s lidmi, kteří mají stejné vysoké principy a hodnoty jako ona sama. Touží se vyhnout otevřenému konfliktu a napětí. Rychle se uráží díky maličkostem. Zažívá pocit, jako by jí v cestě stálo příliš mnoho překážek. Přeje si žít v klidu a v klidném relaxačním prostředí, kde každý dostane silný pocit sounáležitosti. Touží být oceněna a respektována.

Radek, 30let, svobodný, pedagog

Charakteristika:

Radek učí na základní škole dějepis a fyziku. Dle všeho jej práce baví a naplňuje. Ve volném čase se věnuje šachům, ve kterých exceluje. Nemá rád prohru a nespravedlnost. Stejně jak dlouho se rozmýšlí u své oblíbené hry, tak také rozmýšlel nad volbou barev.

Výsledek testu:

Radek přichází s nápady a plány k překonání překážek a rád cítí kontrolu nad událostí a situací. Je opatrný a obezřetný a musí věřit, že s ním není manipulováno. Udržuje své emoce na uzdě a vždy analyzuje své vztahy, aby přesně věděl, jak si stojí za všech okolností. Na svého partnera vyžaduje dokonalost v sexuálním životě. Neustále hledá způsob, jak se zbavit stresu. Touží po míru a štěstí. Má tendenci být příliš důvěřivý. Vyhledává vztah, který poskytuje bezpečí a pochopení.

Jiří, 30 let svobodný, stavební inženýr**Charakteristika:**

Jiří je velmi přátelské a klidnější povahy. Testování probíhalo ve velmi příjemné atmosféře. Rád cestuje a nemá potřebu se příliš vázat. Vyhledává místa, kde se neustále něco děje. Barvy volil velmi rychle a efektivně.

Výsledek testu:

Jiří má silnou vůli a je ochoten vzít si radu od ostatních. Vyžaduje pozornost a uznání. Přátelí se s těmi, kteří mají stejně vysoký standard. Chce být obdivován ostatními. Cítí se izolovaný a sám. Zažívá pocit, že nedostává svůj spravedlivý podíl. Často se urazí díky maličkostem. Snaží se rozšířit své obzory a věří, že jeho naděje a sny jsou realistické. Ve svém partnerovi hledá přesné kvality. Je domýšlivý a snadno se urazí. Zadržuje emoce, ale je schopen najít uspokojení skrze sexuální aktivity. Potřebuje okamžitý odpočinek a relaxaci. Touží po klidu a pocitu, že je chápán. Chce být oceněn a respektován. Touží najít stabilní a klidné prostředí, které ho uvolní z obav.

Roman, 24 let, svobodný, produktový manažer**Charakteristika:**

Roman působí plaše, ale vyskytuje-li se mezi lidmi, které zná, je velmi přátelský. Nemá rád křivdu. Věci bere s nadhledem, až mnohdy vzbuzuje dojem, že je nezodpovědný. Barvy volil s klidem a rozvahou.

Výsledek testu:

Roman potřebuje vzrušení a neustálou stimulaci. Ochotně se podílí na činnostech, které jsou napínavé a nabízí dobrodružství. Chce být vnímán jako moudrý jednatel, jehož názory jsou respektovány a umí přiznat, že se mýlí. Může se zdráhat v přijetí názoru jiných lidí. Je emočně otevřený ve vztazích a snadno najde uspokojení skrze sexuální aktivity. Dává-li více, cítí se nepochopený a nedocenený. Věřící, že jeho naděje a sny jsou realistické, ale potřebuje

ujištění od ostatních. Má přísné standardy při hledání partnera a chce záruku, že nebude zklamán. Je-li namotivován, snadno se učí novým dovednostem. Je velmi intenzivní člověk, který hledá vzrušení a sexuální stimulaci. Je zajímavý člověk, který je také okouzlující a může snadno ovlivnit ostatní. Touží svobodně učinit své vlastní rozhodnutí bez omezení ostatních. Používá svůj šarm při jednání s ostatními.

Antonín, 26 let, svobodný, konzultant

Charakteristika:

Antonín je velmi energický a upřímný. Mnohdy je upřímný až v přehnané míře, ale dokáže se vyjádřit s takovým vtipem, že si to málokdo vezme osobně. Ve stejném duchu probíhalo také testování, které velmi pestře komentoval.

Výsledek testu:

Je velmi společenský a vyhledává kontakt s lidmi, kteří jsou na něm závislí, aby se tak cítili v bezpečí. Je kariérista a může se přizpůsobit téměř každé situaci. Vyžaduje pozornost a uznání. Chce být obdivován ostatními. Je emočně náročný, a to zejména při intimních chvílích, což mu způsobuje pocit frustrace. Je domýšlivý a snadno se urazí. Zadržuje emoce, ale je schopen najít uspokojení skrze sexuální aktivity. Touží udělat dobrý dojem a být uznán za své úspěchy. Má silnou potřebu cítit ocenění. Je velmi citlivý a bolí ho odmítnutí. Potřebuje být viděn a respektován jako vynikající jedinec, s cílem budovat své sebevědomí a sebeúctu. Obává se, že nebude moci dosáhnout toho, co chce.

Dušan , 26 let, svobodný, IT pracovník

Charakteristika:

Dušan je velmi svědomitý a ochotný. Působí a vyjadřuje se velmi klidně. Při testu se neustále ujišťoval, zda-li se nedopustil nějaké chyby.

Výsledek testu:

Dušan potřebuje klidné a tiché prostředí, láskyplného a věrného partnera, který jej bude hýčkat a zacházet s ním s významem. Je laskavý a citlivý, ale může být krutě kritický. Je čestný a pravdivý. Udržuje oči otevřené a jeho emoce na uzdě, takže vždy ví, jak si stojí. Má tendenci být trochu moc důvěřivý, a proto očekává upřímnost od ostatních. Snaží se vyhnout konfliktu a neshody, ale jeho arogance ho vede k rychlému uražení. Je schopen nalézt uspokojení prostřednictvím sexuální aktivity, ale může být neklidný a citově vzdálený. Hledá pestrý život plný úspěchů a nových zážitků. Do života jde po hlavě a s nadšením. Touží být více spontánní a impulzivní, ale drží se zpět.

Antonín, 26 let, svobodný, IT pracovník

Charakteriastika:

Antonín se vyhýbá komunikaci s ostatními, je spíše samotář. Měla jsem pocit, že při volbě barev je mírně znechucen, ale když jsem se ho dotázala a nabídla mu, že není povinen test dělat, usmál se odpověděl, že tomu tak není.

Výsledek testu:

Antonín je v neustálém pohybu vpřed ve svém životě a kariéře s cílem získat vyšší postavení a větší uznání. Je nešťastný ze současných okolností. Současné problémy považuje za nebezpečné a ohrožující. Je rozrušen z toho, že bude ohrožena jeho pracovní pozice. Je emočně otevřen vztahům, snadno najde uspokojení skrze sexuální aktivity. Citově stažen, cítí se nucen dělat kompromisy. Je domýšlivý a snadno se urazí. Je velmi pozorný. Vždy hledá nové příležitosti, které nabízejí svobodu a naději. Je rozrušený, nepředvídatelný a podrážděný. Má nedostatek energie a cítí neschopnost vyrovnat se s jakýmkoli větším tlakem.

Peter, 26 let, svobodný, IT pracovník

Charakteriastika:

Peter je velmi společenský a spravedlivý. Nemá rád křivdu a věci si potřebuje ihned ujasnit. Barvy volil velmi rychle a bez přemýšlení.

Výsledek testu:

Peter touží po vztazích, které jsou plné pochopení a relativně bezkonfliktní. Má vysoké standardy a chce se spřátelit s těmi, kteří jsou na tom obdobně. Odmítá dělat kompromisy, nebo snížit své nároky. Odkládá řešení svých problémů, protože se bojí konfliktů. Snaží se zapojit do věcí, které se dějí kolem něj, ale vyhýbá se konfliktům. Trvá si na svém názoru, ale potřebuje povzbuzení a podporu. Jeho sebestřednost může způsobit, že si věci bere příliš osobně. Touží po naplněném životě, který zahrnuje aktivity a zážitky, stejně jako blízký vztah nabízející sexuální a citové uspokojení." Cítí napětí a stres způsobené situací, které jsou mimo jeho kontrolu. Uniká této situaci tím, že se vrhne do nových aktivit.

Pavel, 30 let, svobodný, IT pracovník

Charakteriastika:

Pavel je spíše samotář, který se nijak neprojevuje. Není ani příliš komunikativní. Při komunikaci používá především mimiku. Barvy volil s rozvahou a velmi klidně.

Výsledek testu:

Je v neustálém pohybu vpřed ve svém životě a kariéře s cílem získat vyšší postavení a větší uznání. Je nešťastný ze současných okolností. Potřebuje trpělivost, pochopení a pocit bezpečí. Cítí se být bezmocný v dosažení svých cílů. Je emočně otevřený ve vztazích a snadno najde uspokojení skrze sexuální aktivity. Jeho sobecký postoj může způsobit, že je snadno uražený. Věří, že jeho naděje a sny jsou realistické, i když okolnosti ho nutí ke kompromisu. Potřebuje klidné okolí. Hledá úlevu od stresu, konfliktu, a argumentů. Je citlivý, emotivní, a má cit pro detail. Cítí se bezmocný a má tendenci být příliš důvěřivý. Vyhledává vztah, který poskytuje bezpečí a pochopení.

Tomáš, 26 let, svobodný, IT pracovník

Charakteriastika:

Tomáš působí velmi nedostupně, až plaše. Příliš se nevyjadřuje a když už ano, tak s vysokým ostychem. Měla jsem pocit, že se na test těší. Cítla jsem z něj nervozitu, která v průběhu rozhovoru opadla. Barvy volil opatrně a dlouho se při volbě rozmýšlel.

Výsledek testu:

Tomáš je v neustálém pohybu vpřed ve svém životě a kariéře s cílem získat vyšší postavení a větší uznání. Je nešťastný ze současných okolností. Potřebuje se setkat s lidmi, kteří mají stejně vysoké principy a hodnoty jako on sám, ale zjišťuje, že je to pro něj nesplněné. Je citově vzdálen i od těch, nejbliže k němu. Jeho sobecký postoj může způsobit, že je snadno uražený. Je flexibilní a bezstarostný, drží se svých cílů, a snaží se překonat všechny potíže. Současnou situaci vnímá jako nepříjemnou a náročnou. Je tvrdohlavý a pečuje o druhé, což mu ukazují cestu a je pro něj jediným správným způsobem, jak dělat věci správně. Bojuje se svou potřebou úcty a obdivu od druhých.

Richard, 31 let, svobodný, IT pracovník

Charakteriastika:

Richard má rád o věcech přehled. Je společenský a spolehlivý. Do testování vstupoval s nadšením a sebejistými poznámkami, že výsledek bude jistě výborný.

Výsledek testu:

Richard potřebuje vztahy, které mu nabízejí pochopení, respekt a uznání. Je opatrný a obezřetný a musí věřit, že s ním není manipulováno. Udržuje své emoce na uzdě a vždy analyzuje své vztahy, aby přesně věděl, jak si stojí za všech okolností. Žádá úplnou poctivost jako ochranu proti jeho přirozeně důvěřující povaze. Snaží se zapojit do věcí, které se dějí kolem něj, ale vyhýbá se konfliktům. Je schopen najít spokojenost a štěstí skrze sexuální aktivity. Má silnou touhu ovlivňovat ostatní, ale to ho může udělat neklidným. Je poháněn svojí touhou a nadějí. Má širokou škálu aktivit. Je kritický vůči stávající situaci, která je pro něj zmatená a nejasná.

Radka, 26 let, svobodná, IT pracovník

Charakteriastika:

Radčinou největší zálibou je dvouletá Border Kolie, se kterou tráví veškerý volný čas. Je velmi komunikativní a otevřená. Při testování působila velmi pozitivně. Barvy volila s rozvahou, ale rychle.

Výsledek testu:

Radka je kreativní a emocionální a hledá způsoby, jak dále rozšířit tyto vlastnosti. Hledá partnera, který požívá zálibu ve stejných činnostech. Potřebuje se setkat s lidmi, kteří mají stejně vysoké principy a hodnoty jako ona sama, ale zjišťuje, že je to nesplnitelné. Snaží se rozšířit své obzory a věří, že její naděje a sny jsou realistické.

Zuzana, 26 let, svobodná, IT pracovník

Charakteriastika:

Zuzana se mi svěřila, že prochází těžkým obdobím a přemýšlí, jakou cestou se nyní vydat. Při testování působila velmi smutně a nepřítomně. Sled barev velmi často měnila a nevěděla, jak se rozhodnout.

Výsledek testu:

Zuzana potřebuje vztahy, které jí nabízejí pochopení, respekt a uznání. Cítí se vyčerpaná v požadavcích, které jsou na ni kladeny. Je emočně otevřená ve vztazích a snadno najde

uspokojení skrze sexuální aktivity. Domnívá se, že její naděje a sny jsou realistické, ale potřebuje ujištění od ostatních. Má přísné standardy při hledání partnera a chce záruku, že nebude zklamána. Potřebuje klidné prostředí. Hledá úlevu od stresu, konfliktu a argumentů. Cítí se bezmocná, rozrušená a v depresi. Snaží se uniknout ze svých bojů vyhledáním mírových a pohodových podmínek, ve kterých se uvolní.

6.2 Charakteristika skupin

V následující části diplomové práce budeme charakterizovat jednotlivé skupiny respondentů a jejich společné charakteristiky, ke kterým jsem dospěla na základě vyhodnocení jednotlivých testů výše zmíněných jedinců.

Žena, vdaná, IT pracovník

Touží po svobodě a vzrušení. Realisticky smýšlí a má pocit, že je do věcí neustále nucena. Mnohdy zažívá pocit nepochopení. Uspokojení nalézá skrze sexuální aktivity.

Žena, vdaná, pracovník mimo IT

Je kreativní, emočně založena. Při komunikaci využívá svého šarmu. Obklopuje se přáteli, je společenská. Její představitivost vede k fantaziím a snění. Uspokojení nalézá skrze sexuální aktivity.

Žena, svobodná, IT pracovník

Je kreativní. Potřebuje pocit pochopení a respektu. Její sny jsou realistické. Vyhledává klidné prostředí. Uspokojení nalézá skrze sexuální aktivity.

Žena, svobodná, pracovník mimo IT

Touží po uznání a obdivu, cítí bezmoc. Má vysoké nároky na druhé. Životní překážky jí brání v dosažení cíle. Uspokojení nalézá skrze sexuální aktivity.

Muž, ženatý, IT pracovník

Je poctivý a cílevědomý. Touží po ocenění. Má vysoké ambice a nároky na své okolí. Touží udělat na okolí dobrý dojem. Je flexibilní. Uspokojení nalézá skrze sexuální aktivity.

Muž, ženatý, pracovník mimo IT

Touží po uznání a vyšším postavení. Je tvrdohlavý a k vlastní osobě kritický. Mnohdy nestálý a k druhým nadřazený. Uspokojení nalézá skrze sexuální aktivity.

Muž, svobodný, pracovník IT

Touží po lásce a věrnosti, je citlivý a do věcí jde po hlavě. Potřebuje pocit pochopení a pocit bezpečí. Touží po uznání. Je nešťastný z aktuální situace. Uspokojení nalézá skrze sexuální aktivity.

Muž, svobodný, pracovník mimo IT

Je opatrný a obezřetný. Touží po lásce a štěstí. Na partnera klade vysoké nároky. Vyhledává společenský kontakt. Má silnou vůli a touží po obdivu. Uspokojení nalézá skrze sexuální aktivity.

6.3 Přehledné shrnutí odpovědí na výzkumné otázky

Z dílčích výzkumných cílů byly konkretizovány již zmíněné výzkumné otázky, na něž bude v této části zodpovězeno.

Výzkumná otázka č. 1

Existuje rozdíl ve vybraných aspektech osobnosti obecně mezi muži a ženami?

Respondentky zažívají častěji pocit nepochopení než respondenti opačného pohlaví. Jsou také více kreativní a při komunikaci s ostatními využívají svůj šarm. Jejich představitost vede k fantaziím a snění. Stejně jako muži touží po uznání a uspokojení hledají skrze sexuální aktivity. Muži obecněji více touží po uznání. Mají vysoké ambice a nároky na své okolí. Jsou flexibilnější než ženy a stejně jako ony touží po lásce.

Výzkumná otázka č. 2

Existuje rozdíl ve vybraných aspektech osobnosti mezi muži a ženami pracujícími na pozici IT pracovníka?

Ženy pracující na pozici IT touží na rozdíl od mužů spíše po svobodě než po ocenění. Muži jsou naopak v zaměstnání více cílevědomí a flexibilní. Také ženy na pozici IT jsou na rozdíl od svých kolegů kreativnější. Muži i ženy hledají uspokojení skrze sexuální aktivity. U

obou pohlaví se objevila nespokojenost s aktuální životní situací a to převážně u svobodných respondentů.

Výzkumná otázka č. 3

Existuje rozdíl mezi svobodnými a ženatými/vdanými IT pracovníky ve vazbě na vybrané aspekty osobnosti?

Svobodní IT pracovníci obecně touží více po lásce a pochopení. Vyhledávají také klidnější prostředí a pocit bezpečí. Vyskytuje se u nich také touha po uznání, ale v současné situaci necítí pocit štěstí. U některých svobodných IT pracovníků se objevuje také bezmocnost. Především zadaní IT pracovníci se cítí být více nadřazení a tvrdohlaví. Zadané IT pracovnice smýšlejí více realisticky a nejsou natolik kreativní, jako zadané respondentky odlišného zaměstnání.

Výzkumná otázka č. 4

Existuje rozdíl ve vybraných aspektech osobnosti mezi pracujícími v IT oblasti a mimo tuto oblast?

Zde se objevuje největší rozdíl u mužů se závazky. Ženatý IT pracovník má vysoké ambice a klade vysoké požadavky také na ostatní, na rozdíl od něj ženatý muž, pracující mimo tento obor touží po uznání a je sebekritičtější. K tomuto výsledku se dá přihlížet především z důvodu, že se zaměstnanci v IT oboru pohybují v jiné platové třídě. Tento pocit jistoty jim může dodávat vyšší sebevědomí především v péči o rodinu.

Výzkumná otázka č. 5

Existuje rozdíl ve vybraných aspektech osobnosti při srovnání různých etap dospělosti?

Respondenti, kteří jsou sezdaní a žijí v rodinném kruhu jsou vyrovnanější s aktuální situací. U svobodných respondentů se objevuje bezmoc, touha po obdivu a především lásce. Mají také vyšší nároky na svého partnera.

Výzkumná otázka č. 6

Existuje obecně společná charakteristika ve vybraných aspektech osobnosti?

Všichni respondenti touží po uznání a uspokojení hledají skrze sexuální aktivity.

7 DISKUSE

V této kapitole budou analyzovány a zhodnoceny již prezentované výsledky. Cílem výzkumu diplomové práce byla **analýza IT pracovníků prizmatem projektivních metod**. Výzkumné šetření bylo realizováno za pomoci Lüscherova barvového testu, který byl posléze vyhodnocen pomocí softwaru. Výsledky testu zde budou interpretovány a rozebírány.

V obecné charakteristice IT pracovníka nalezneme, že klade důraz na detail, uvažuje analyticky a systémově a obvykle je velmi originální. Je vysoce inteligentní a málo praktický (Šímová, Sokolovská, 2004).

Tomuto tvrzení by odpovídal výsledek, který se objevil u většiny respondentů s IT zaměřením. Jedná se především o smysl pro detail, který se odráží nejen v pracovní, ale také osobní svěře, kdy respondenti vynikali náročnými požadavky jak na svého partnera, tak obecně na své okolí. Opomenout nesmíme také kreativitu, která se objevila především u žen s IT vzděláním.

U Lüscherova testu je volba barev závislá na některých vědomostních proměnných a na stavech organismu a objektivně působících činitelích. Výhodou tohoto testu oproti ostatním je menší náročnost na čas a administraci (Scott, 1969).

Důvodem výběru Lüscherova barvového testu byl můj zájem o projektivní metody a jeho relativně malá četnost využívání v diplomových pracích.

. Výhodou této metody byl osobní kontakt s respondenty, který nebyl příliš dlouhý, ale zato efektivní. Jedinou komplikací při testování byla nedůvěra respondentů k testu. Jednalo se především o muže, kteří byli mnohdy až skeptičtí. Větším problémem bylo také získat respondetky s IT zaměřením z důvodu, že v tomto oboru se vyskytuje převaha mužů.

Před samotnou interpretací výzkumných výsledků považuji za důležité zamyslet se nad možnými problematickými aspekty mého šetření. Jak již bylo řečeno ke sběru dat byla využita projektivní metoda. Jakožto budoucí speciální pedagog se s nimi budu do určité míry setkávat, a proto považuji jejich základní teoretickou a částečně i praktickou znalost za nezbytnou, nebo alespoň výhodnou při komunikaci s odborníky jiných profesí (například z oblasti psychologie či psychiatrie).

Je však třeba zdůraznit, že administrace a především pak samotné vyhodnocení projektivních metod by mělo v praxi náležet pouze do kompetence odborníků (psychologů). O složitosti vyhodnocování projektivních metod jsem se sama přesvědčila v rámci zpracování této práce. Vyhodnocení těchto metod je nesnadné a při nesprávné “manipulaci” mnohdy i

zavádějící, proto je třeba jednotlivé nálezy formulovat velice opatrně. Výsledky této práce pak v tomto kontextu plně respektují výše uvedené.

Celkem bylo zvoleno šest výzkumných otázek, které byly na základě vyhodnocení testu zodpovězeny.

V první otázce, zdal-li **existuje rozdíl ve vybraných aspektech osobnosti obecně mezi muži a ženami** jasně vyplynulo, že u žen dominuje větší kreativita a naopak muži touží více po uznání. Obecně lze říci, že tato skutečnost pro nás není ničím novým a že se s ní dalo také počítat. Touto otázkou se tedy pravděpodobně, že muži v sobě nezapřou bojovnost a naopak ženy smysl pro krásu. Bez ohledu na pohlaví touží po lásce a sexuálním uspokojení.

Podobně tomu bylo v druhé otázce, kdy došlo ke **srovnání mužů a žen na pozici IT pracovníků**. Výsledek se od první otázky výrazně nelišil. K rozdílu však došlo při srovnání svobodných a tím pádem i mladších respondentů. U převážné většiny svobodných respondentů se objevil pocit nespokojenosti s dosavadní situací a to jak u mužů, tak i u žen. K tomuto výsledku bych se přiklonila také a to především z důvodu, že do této skupiny také patřím. Skutečně není jednoduché i přes vzdělání a rodinné zázemí najít zaměstnání a díky tomu získat příjem, který člověku pomůže vybudovat podmínky pro další postup především v budování rodiny. Starší respondenti si tímto životním obdobím také prošli, ale z části jej mají za sebou a dostali se tak pravděpodobně do pracovní i rodinné stability.

Tohoto poznatku jsem si všimla také při rozhovoru s respondenty. Mladší muži působili velmi sklesle a demotivovaně. Naopak například vdané ženy působily vyrovnaně a zmiňovaly při testu také děti. Příkladem je Jana, která ihned přirovnala s úsměvem svůj výklad barev k tomu, že tahle barva by se líbila také dceři. Jiný kolega zase vtipkoval v momentě, kdy jsem mu vložila do rukou hromádku kartiček, jestli budeme hrát pexeso. Odpověď na druhou otázku je tedy zcela jasná, ano rozdíly se objevují a to především u věkové skupiny respondentů.

Předchozí odpovědi můžeme navázat na třetí otázku, **zda-li existuje rozdíl mezi svobodnými a ženatými/vdanými IT pracovníky ve vazbě na vybrané aspekty osobnosti**. Vágnerová (2010) uvádí, že pro dospělého jedince je velmi významná stabilita partnerství, respektive manželství. Takový vztah je předpokladem k dosažení pocitu životní pohody. A také výrazně snižuje pravděpodobnost jeho rozpadu. Osobnostní charakteristiky jsou tedy důležitými faktory při udržování a formování jakéhokoliv intimního vztahu, tedy i partnerského.

Opomineme-li nyní pracovní úspěchy a rodinné zázemí a zaměříme-li se čistě na citovou stránku, zjistíme, že svobodní jedinci touží více po lásce a pochopení a mnohdy kladou na svého partnera vyšší nároky. Tato skutečnost se dá přirovnat také k věku, kdy postupem času a zkušeností jedinec přijme partnera takového jaký je. Také zodpovědnost a starost o rodinu ovlivní smýšlení jedince ve směru, že vztah přechází v úctu a tím dodává člověku a především vztahu spokojenost a klid.

Rozdíl také existuje ve **vybraných aspektech osobnosti mezi pracujícími v IT oblasti a mimo tuto oblast**, jak bylo zmíněno v otázce číslo čtyři a to především z důvodu, že došlo ke srovnání jedinců, u kterých se platová třída výrazně liší. Ne jednou jsem slyšela názor IT pracovníků, že kdyby jim zaměstnání nedodávalo takovou finanční jistotu, dělali by zcela něco jiného. Naopak tuto větu nikdy neuslyšíte od sociální pracovnice, která své zaměstnání dělá s posláním a finanční prostředky nehrají tak velkou roli. Znatelné je také to, že ač práce IT pracovníka tolik nenaplňuje, zřídka kdy se bude cítit demotivován z důvodu, že bude za svoji práci náležitě oceněn.

Výzkumná otázka číslo pět **zda-li existuje rozdíl ve vybraných aspektech osobnosti při srovnání různých etap dospělosti** navazuje na výzkumnou otázku číslo tři a úzce s ní souvisí. Tady se však zaměříme obecně na sezdané a svobodné jedince. Ti, kteří žijí v partnerském svazku, jsou dle výsledků vyrovnanější a spokojenější s aktuální situací. Podstatný vliv na tento výsledek má samozřejmě věk respondentů. Většina respondentů je sezdaná kratší dobu a výsledek by byl možná odlišný, kdyby se jednalo o jedince v období pozdní dospělosti.⁴

Zaměříme-li se na společné charakteristiky a tím si také zodpovíme otázku číslo šest **zda-li existuje obecně společná charakteristika ve vybraných aspektech osobnosti**, dospějeme k závěru, že člověk je tvor biologický a že své uspokojení hledá skrze sexuální aktivity. Tento výsledek se objevil u všech respondentů bez ohledu na věk, pohlaví a pracovní pozici. Je tedy zřejmé, že v základu všichni jedinci vycházejí z pudů, jako je jíst, spát, vylučovat a jak již bylo zmíněno, rozmnožovat se. Tímto výsledkem tedy můžeme potvrdit teorii, která byla citována dle (Halla, 2002) již v teoretické části diplomové práce v podkapitole struktura osobnosti.

⁴ *Vývojová psychologie. 2* (Langmaier, Krejčířová 2006).

Srovnáme-li rozdíly například u žen, v případě, že se porovnávala pouze věková hranice a obor, ve kterém pracují, nevyskytují se tak výrazné rozdíly jako u mužů. Může to být také způsobeno tím, že u vdaných žen proběhl nástup do zaměstnání po mateřské dovolené a tudíž na ně mohla mít společný vliv. Obecně se projeví charakteristiky, které jsou již zmíněny a to především rys, že muži mezi sebou více soutěží a jsou cílevědomí, naopak ženy jsou do jisté míry kreativnější.

Vágnerová (2010) také uvádí, že za nejvýznamnější psychické znaky dospělého jedince lze považovat samostatnost, relativní svobodu vlastního rozhodování a chování, spojenou se zodpovědností ve vztahu k druhým lidem, se zodpovědností za svá rozhodnutí a činy. Dále uvádí, že důležitým aspektem života většiny dospělých je úspěšnost ve studiu a v zaměstnání. Významným předpokladem k dosažení dobrých výsledků je tedy vysoká úroveň svědomitosti

Těchto znaků nenabývá dospělý jedinec najednou a také není nikde podloženo, že tomu tak bude také ve stejné míře, ale z výsledků bylo patrné, že všichni jedinci mají potřebu činit vlastní rozhodování a že jim také záleží, co si o jejich názoru myslí ostatní. Velká část respondentů také vyhledávala komunikaci a kontakt s rovnocenným partnerem.

Významným faktorem vstupujícím do hry se stává bilancování, kdy si muž a žena kladou otázky, zda-li něčeho v životě dosáhli kam jejich životní cesta směřuje. Zda mají ještě reálné perspektivy a především, jsou-li se svým dosavadním životem spokojeni a je-li možnost to nějakým způsobem napravit (Helus, 2009).

Podobnou otázku si jistě kladou také respondenti obou pohlaví, kteří nejsou stále sezdáni a nejsou prozatím díky věku a praxi na vysněné pracovní pozici. Jejich smýšlení je negativní a z toho důvodu také většině respondentů test odhalil nespokojenost s dosavadním životem.

V rámci výzkumného šetření jsem také dospěla k poznatku, že cílové skupiny se při vyhodnocení podobají a žádný jedinec se výrazně nelišil od ostatních respondentů své skupiny.

Závěrem lze ještě doplnit, že se mi s respondenty velmi dobře spolupracovalo především z důvodu, že se jednalo z velké části o mé kolegy ze zaměstnání. Některé znám natolik, že mne jejich volba barev a následný výsledek překvapila. V jistých situacích jsem si ale právě díky blízkému vztahu s ostatními dokázala výsledek odůvodnit a vše mi do sebe zapadalo. Také je mi známa firemní morálka a dokáží tím pádem odůvodnit, z jakého důvodu se mladší pracovníci cítí být nespokojeni a frustrováni. Stejně tak se tomu jistě děje i v jiných firmách, protože testována byla také část IT pracovníků z jiných pracovišť. Výsledek byl však překvapivě podobný.

Vzhledem k malému počtu respondentů nejsou výsledky této práce zobecnitelné. Jak zmiňuji dále v závěru diplomové práce, na předkládané šetření by bylo vhodné navázat nejprve podstatně širším a rozsáhlejším výzkumným souborem, čímž by bylo dosaženo vyšší zobecnitelnosti výsledků. Rozvržení výzkumného souboru do jednotlivých skupin považuji za vhodné, je možné zvážit zastoupení dalších věkových kategorií. Pokud se zaměřím na výzkumné metody pak by bylo vhodné testovou baterii rozšířit o další nejen projektivní diagnostické testy (např. NEO-PIR atd.), které by kromě spíše klinického posouzení stavu umožňovali i statistické zhodnocení.

8 ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo zhodnotit osobnost IT pracovníků ve vztahu ke stanoveným proměnným (pohlaví, soc.statut...) a v porovnání s kontrolní skupinou pracovníků zaměstnaných v jiných než IT profesích. Jako kontrolní skupinu jsem zvolila vysokoškolsky vzdělané respondenty s jiným zaměřením. Jednalo se například o pedagogy, ekonomy, sociální pracovníky nebo umělce. Celkem bylo pro diplomovou práci zvoleno 25 respondentů.

V teoretické části jsem nastínila obecně význam osobnosti nejen z pohledu psychologie, ale také z pohledu osob, které se o psychologii nikterak nezajímají. Dále jsem vymezila pojem osobnost a poukázala na to, do jaké míry je osobnosti jedince ovlivňována. Spousta teorií a poznatků z teoretické části se potvrdila také v praxi a to především v otázce pudů a to konkrétně výsledku výzkumné otázky číslo šest, zda-li existuje obecně společná charakteristika ve vybraných aspektech osobnosti.

Výzkumným cílem diplomové práce byla Analýza osobnosti IT pracovníků prizmatem projektivních metod, k jehož vyhodnocení jsem zvolila projektivní metodu Lüscherův barvový test. Výsledky potvrdily rozdíly v naprogramování myšlení muže a ženy v různých etapách dospělosti a poukázaly na nespokojenost mladých lidí se svou stávající situací.

Skutečnost, že se cítí být mladí respondenti nenaplnění a frustrováni, jsem si uvědomila až díky výsledku testů. Znatelné rozdíly se objevily především u mužů zaměstnaných na pozici IT pracovníků. Proto by mohlo být přínosné otestovat větší část pouze těchto mužů všech věkových kategorií. Tyto výsledky byly jako jedny z nejzajímavějších z důvodu, že jsem očekávala rozdílnost především u pohlaví. Tam se objevily spíše výsledky obecně předpokladatelné.

SEZNAM LITERATURY

1. ANASTASI, A. (1968). *Psychological Testing (3rd ed.)*. New York: The Macmillan Company.
2. BALCAR, Karel. *Úvod do studia psychologie osobnosti: Vysokoškolská učebnice pro studenty filozofických fakult studijního oboru psychologie*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983.
3. BÍLÝ, Jiří. *Základy filosofie a psychologie*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. 223 s. ISBN 80-86861-22-8.
4. BLATNÝ, Marek a Alena PLHÁKOVÁ. *Temperament, inteligence, sebepojetí: nové pohledy na tradiční témata psychologického výzkumu*. Vyd. 1. Brno: Psychologický ústav Akademie věd ČR, 2003. 150 s. ISBN 80-86620-05-0.
5. CAKIRPALOGLU, Panajotis. *Úvod do psychologie osobnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. 287 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4033-1.
6. CARTER, Philip J a Ken RUSSEL. *Testy osobnosti: 40 testů pomůže stanovit profil vaší osobnosti*. Vyd. 1. Praha: Computer Press, 2002. 188 s. Rozvoj osobnosti (Computer Press). ISBN 80-7226-705-1.
7. DRAPELA, Victor J. *Přehled teorií osobnosti*. 3. vyd. Praha: Portál, 2001. 175 s. ISBN 80-7178-606-3.
8. ENGLER, Barbara. *Personality theories: an introduction*. 8th ed. Boston, MA: Houghton Mifflin, 2008. ISBN 0547148348.
9. FONAGY, Peter a Mary TARGET. *Psychoanalytické teorie: perspektivy z pohledu vývojové psychopatologie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. 398 s. ISBN 80-7178-993-3.
10. FORGUS, Ronald H a Bernard H SHULMAN. *Personality: a cognitive view*. Englewood Cliffs (New Jersey): Prentice-Hall, 1979. 13, 434 s.
11. HALL, Calvin S. *Psychológia osobnosti: úvod do teórií osobnosti*. 3. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2002. 510 s. ISBN 80-08-03384-3.
12. HAMER, Dean a Peter COPELAND. *Geny a osobnost: biologické základy psychiky člověka*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. 264 s. ISBN 80-7178-779-5.
13. HAVLÍNOVÁ, Miluše. *Co je osobnost?: (Příspěvek k hledání podstaty osobnosti)*. Praha: Academia, 1969. 76, [1] s.
14. HELUS, Zdeněk. *Osobnost a její vývoj. 2., přeprac. vyd.* Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2009. 103 s. ISBN 978-80-7290-396-2.
15. HOMOLA, Miloslav. *Osobnost člověka: Pomocný materiál pro učitele občanské výchovy na učňovských školách a odborných učilištích*. Brno, 1970.

16. KELNAROVÁ, Jarmila a Eva MATĚJKOVÁ. *Psychologie: pro studenty zdravotnických oborů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. sv. ISBN 978-80-247-3270-1.
17. KLIMENT, Pavel. *Psychologie osobnosti pro andragogy: studijní text pro kombinované studium*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2013. 75 s. ISBN 978-80-244-3584-8.
18. KOLAŘÍKOVÁ, Olga. *Problémy struktury osobnosti*. 1. vyd. Praha: Academia, 1981. 129 s.
19. KOPECKÁ, Ilona. *Psychologie: učebnice pro obor sociální činnost*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3875-8.
20. KRATINA, Ferdinand. *Osobnost*. Praha: V. Petr, 1944. 30 s.
21. KUČERA, Dalibor. *Moderní psychologie: hlavní obory a témata současné psychologické vědy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013. 213 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4621-0.
22. KUKELKA, Václav. *Osobnost člověka*. Bratislava: Asklepios, 1999. 39 s. ISBN 80-7167-039-1.
23. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. 368 s. ISBN 80-247-1284-9.
24. LEMROVÁ, Soňa a Simona CAKIRPALOGLU. *Základy psychologie: studijní text pro distanční studium*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. 79 s. ISBN 978-80-244-2564-1.
25. MIKŠÍK, Oldřich. *Psychologické teorie osobnosti*. 2., přeprac. vyd. Praha: Karolinum, 2007. 269 s. ISBN 978-80-246-1312-3.
26. NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia, 2009. 620 s. ISBN 978-80-200-1680-5.
27. NAKONEČNÝ, Milan. *Základy psychologie*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1998. 590 s. ISBN 80-200-0689-3.
28. PELIKÁN, Jiří. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. 2., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011. 270 s. ISBN 978-80-246-1916-3.
29. PLHÁKOVÁ, Alena. *Učebnice obecné psychologie*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2004. 472 s. ISBN 80-200-1086-6.
30. PRAŠKO, Ján a kol. *Poruchy osobnosti*. Praha: Portál, 2003. 359s. ISBN 80-7178-737-X.
31. ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie osobnosti*. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3133-9.

32. SCOTT, Ian A. *Translated and edited by Ian A. The Lüscher color test.* New York: Pocket Books, 1969. ISBN 0-671-73145-9.
33. SMÉKAL, Vladimír. *Pozvání do psychologie osobnosti: člověk v zrcadle vědomí a jednání.* 2., opr. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2004. 523 s. ISBN 80-86598-65-9.
34. SMÉKAL, Vladimír. *Pozvání do psychologie osobnosti: člověk v zrcadlení [i.e. zrcadle] vědomí a jednání.* 3., opr. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2009. 523 s. ISBN 978-80-87029-62-6.
35. STEVENS, Anthony. *Jung.* Vyd. 1. Praha: Argo, 1996. 176 s. ISBN 80-7203-021-3.
36. STRELAU, Jan. *Temperament a psychological perspective.* New York: Kluwer Academic, 2002. ISBN 030647154x.
37. SVOBODA, Mojmír. *Psychologická diagnostika dospělých.* Vyd. 3., V nakl. Portál 2. Praha: Portál, 2005. c1999, 342 s. ISBN 80-7367-050-x.
38. ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Osobnost a její rozvoj.* Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2008. 92 s. ISBN 978-80-7368-620-8.
39. ŠNÝDROVÁ, Ivana. *Psychodiagnostika.* Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. 143 s. ISBN 978-80-247-2165-1.
40. ŠÍPEK, Jiří. *Projektivní metody.* Vyd. 1. Praha: ISV, 2000. 114 s. Psychologie (ISV). ISBN 80-85866-53-6.
41. ŠIROKÝ, Hugo. *Meze a obzory psychoanalýzy.* Vyd. 1. Praha: Triton, 2001. 587 s. ISBN 80-7254-164-1.
42. ŠVEC, Štefan. *Metodologie věd o výchově: kvantitativně-scientické a kvalitativně-humanitní přístupy v edukačním výzkumu.* České rozš. vyd. Brno: Paido, 2009. 302 s. ISBN 978-80-7315-192-8.
43. THOMAE, Hans. *Osobnost.* 1. vyd. Praha: Ústav pro učitelské vzdělávání na UK, 1967. 51 s.
44. TOURNIER, Paul. *Osoba a osobnost.* 1. vyd. Praha: Návrat domů, 1998. 190 s. ISBN 80-85495-78-3.
45. VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie osobnosti.* Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2010. 467 s. ISBN 978-80-246-1832-6.
46. VALEČKOVÁ, Hana. *Základy psychologie osobnosti: studijní opora.* Vyd. 1. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik v Opavě, Ústav pedagogických a psychologických věd, 2011. 111 s. ISBN 978-80-7248-667-0.
47. VAŠINA, Lubomír. *Klinická psychologie a somatická psychoterapie.* Neptun, 2002. 191 s. ISBN 80-902896-4-9.

48. VÝROST, Jozef. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2008. 404 s. Psyché (Grada). ISBN 9788024714288.

INTERNETOVÉ ZDROJE

1. Citáty slavných osobností [online]. [cit. 2015-06-23]. Dostupné na [www:
http://citaty.net/autori/josef-capek/](http://citaty.net/autori/josef-capek/)

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – informovaný souhlas se zpracováním dat

Příloha č. 1 – informovaný souhlas se zpracováním dat

INFORMOVANÝ SOUHLAS

Svým podpisem stvrzuji, že se dobrovolně účastním výzkumného šetření formou projektivních metod. Byl/a jsem poučen/a o etických principech testování a obeznámen/a se zpracování získaných údajů a s možností odstoupit od šetření.

V.....
dne.....

.....
.....

podpis

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Eliška Graciasová
Katedra:	Katedra psychologie a patopsychologie
Vedoucí práce:	Mgr. Lucie Křeménková Ph.D
Rok obhajoby:	2015

Název práce:	Analýza osobnosti IT pracovníků prizmatem projektivních metod.
Název v angličtině:	Personality of IT Workers: An Analysis through Prism of Projective Methods
Anotace práce:	Diplomová práce je zaměřena na osobnost jedince a jeho charakteristiku. Hlavními respondenty jsou zvoleni IT pracovníci ve věku 25 – 36 let. Jako projektivní metoda byl zvolen Lüscherův barvový test. Testování respondentů probíhalo jednotlivě od ledna do dubna roku 2015.
Klíčová slova:	Osobnost, projektivní metoda, temperament, IT pracovník, Struktura osobnosti, charakter.
Anotace v angličtině:	The dissertation thesis focuses on an individual and his characteristic. Main respondents were IT workers aged between 25 to 36 years. As a projective method the Lüscher Color Test was chosen. The testing took place from January to April 2015. The respondents were tested individually.
Klíčová slova v angličtině:	Personality, projective method, Temperament, IT staff, structure of personality, character.
Přílohy vázané v práci:	Podepsaný informovaný souhlas respondentů.
Rozsah práce:	64 stran
Jazyk práce:	Český jazyk